

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки і психології

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему: Використання методика „Meixner” у Навчально – Виховному
Комплексі с.Галоч

Виконала: студентка V-го курсу,
напряму підготовки (спеціальності)
0101 Педагогічна освіта
6.010101 Початкова освіта
Санісло Б.З.

Керівник: Балог Л.І.
Рецензент:

Берегово – 2015 р.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Szaniszló Bettina
A Meixner-módszer felhasználhatósága a Gálócsi Oktatási – Nevelési
Komplexum munkájában

Szakedolgozat

Témavezető:
Balogh L.

Recenzens:

Beregszász – 2015

Зміст

Вступ.....	5
I.1. Цілі, завдання, методи, гіпотези.....	6
2. Перегляд використаної літератури	7
II. 1. Історія вивчення грамотності	11
2. Психологія вивчення грамотності	15
3. Презентація перших українських абеток	16
4. Актуальні методи вивчення грамотності	19
4.1. Підготовка до вивчення грамотності	20
4.1.1 Метод аналітично – складового твердження Романковича	22
4.1.2 „Глобально-синтетична програма мовного і літературного спілкування» від Жолнай	23
4.1.3 Інтенсивно-комбінована програма від Ловаса	25
4.1.4 Толнай Дюлане: Абетка: евристичного програмування для методу навчання грамотності	26
4.1.5 Естергальошне: Моя абетка з компонентними методами ствердження й аналітики.	27
4.1.6 Гернадіне: Абетка – Казки з будинку Азбуки: компонентний метод на аналітику правильної вимови	28
4.1.7 Адамікне – Говші-Ленард: Чудеса казок – метод ствердження аналітичної складової	29
4.1.8 Бадер Ілона: Книга для читання Абетка: метод ствердження аналітичної складової.....	30
5. Розвиток мовної свідомості	32
6. Методи навчання читання складами	33
7. Меікснер: Іграшковий будинок - метод профілактики дислексії	34
8. Аспекти підготовчого періоду під час моніторингу.....	35
9. Презентація методу Меікснер	35
10. Презентація Абетки Дора Товт	41
III. Практична частина	46
1. Використання методики „ Меіхнер” у Навчально – Виховному Комплексі с.Галоч	46
2.Порівняльний аналіз проведених занять	48
IV. 1.Підсумок.....	51
2.ВИСНОВКИ (українською мовою).....	54
3.Список використаної літератури.....	55
4.Додаток	55

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
I.1. Célok, feladatok, módszerek, hipotézi.....	6
2. Felhasznált szakirodalom áttekintése	7
II. 1. Az írás-olvasás oktatásának története	11
2. Az írás-olvasás tanításának pszichológiája	15
3. Az első magyar ábécéskönyvek bemutatása	16
4. Aktuális módszerek az írás –olvasás tanításában	19
4.1. Az olvasás-írás tanításának előkészítése	20
4.1. 1 A Romankovics - féle hangoztató - elemző-összetevő módszer	22
4.1. 2. Zsolnai - féle „Nyelvi-irodalmi kommunikáció globális-szintetikus program”	23
4.1. 3 Lovász - féle intenzív-kombinált program	25
4. 1. 4 Tolnai Gyuláné: Ábécéskönyv: heurisztikus programozású olvasás- és írástanítási módszer	26
4. 1. 5 Esztergályosné: Az én ábécém hangoztató – elemző - összetevő módszer	27
4.1.6 Hernádiné: Ábécéskönyv – Mesék az ABC - házból: helyes ejtésre alapozott elemző – összetevő módszer	28
4. 1. 7. Adamikné – Gósy-Lénárd: A mesék csodái – hangoztató - elemző-összetevő módszer	29
4. 1.8 Báder Ilona: Ábécés olvasókönyv: hangoztató–elemző-összetevő módszer	30
5. A nyelvi tudatosság fejlesztése	32
6. Szótagolós olvasástanítási módszerek	33
7. Meixner: Játékház - diszlexia megelőző módszer	34
8. Megfigyelési szempontok az előkészítő időszakban	35
9. Meixner - módszer bemutatása	35
10. Tóth Dóra Ábécéskönyv című tankönyvének bemutatás.....	41
III. Gyakorlati rész	46
1. A meixner módszer alkalmazása a Gálóczi Oktatási - Nevelési Komplexumban	46
2. Levezetett órák összehasonlító elemzése	48
IV. 1.Összefoglalás	51
2.Összefoglalás ukrán nyelven.....	54
3.Felhasznált szakirodalom jegyzéke.....	55
4.Melléklet	56

Bevezetés

Az olvasás-írás megtanítása a világ legtöbb részén legfontosabb eleme az oktatási folyamatnak, hiszen a későbbi tanulás nagyban erre a képességünkre épül. Az írásrendszerek befolyásolják azt az időt, amikor a gyerekek elkezdik az olvasás tanulását, de a legjellemzőbb időpont erre a 6-7 éves kor. Ennek az az oka, hogy az értelmi, mentális, nyelvi és testi fejlettség, mint például a figyelem összpontosításának a képessége, a szókincs, a nyelvi tudatosság, a beszédhallás, a finommozgások koordinálásának a képessége, a kéz izmainak, csontjainak állapota ebben a korban éri el azt a megfelelő szintet, amely alapján a gyerekek többsége már motiváltan, élvezettel, különös megerőltetés nélkül képes írni-olvasni tanulni. Az olvasás elsajátítása a leggyakrabban az anyanyelven folyik.

Maga az olvasástanítás iskolai elmélete és gyakorlata két logikai folyamatra épül: az analízisre és szintézisre. Az analízis a magasabb szintű nyelvi egységek kisebb elemekre történő lebontását jelenti, például a szavakét betűkre. A szintézis ennek ellentéte, itt elemekből építünk fel nyelvi egységeket: betűkből szótagokat, szavakat, szavakból mondatokat, mondatokból szöveget. Az olvasás elsajátítása szempontjából mindkét logikai folyamat nélkülözhetetlen a tanítás során. Léteznek olyan módszerek, amelyek szóképeket tanítanak a gyerekeknek az első szakaszban, a megtanítandó szóképek száma eltérő, általában száz körül van. Ezután -vagy közben- kezdenek el betűket tanulni. A hazánkban elterjedtebb módszerek szerint a gyerekek az előkészítő szakasz után tanulják meg a betűket, (betű-hang, fonéma-morféma megfeleltetési szabályokat) ezt követően pedig az összeolvasás gyakoroltatására tevődik át a hangsúly.

A szinte az egész társadalom által elvárt megújulás, szemléletváltás alapja, hogy az olvasás és írás tanítás minél jobban épüljön a tudomány eredményeire, valamint az, hogy a pedagógusok képesek legyenek a gyerekek érdeklődésének, elvárásainak eleget tenni.

1. Célok, feladatok, módszerek, hipotézis

Szakedolgozatom célja a Meixner módszer felhasználhatóságának bemutatása a Gálócsi Oktatási – Nevelési Komplexum munkájában. Meixner Ildikó pszichológusként tevékenykedett, olvasástanítási módszerét a gyógypedagógia alapján dolgozta ki. Más tanítási módszerektől eltérően betűsorrendet tanít, feltétele a beszédhangok helyes ejtése.

Munkám két elméleti és egy gyakorlati részre oszlik. Az elméleti részben ismerttettem a felhasznált szakirodalmat, majd az írás-olvasás oktatásának történetét és a tanítás pszichológiáját mutatom be. Külön részben térek ki az aktuális módszerek bemutatására az írás – olvasás tanításában, bemutatom az első ábécéskönyvet. Vázolom Meixner Ildikó tanítási módszerének lényegét, és bemutatom az Ukrán Oktatási Minisztérium által jóváhagyott első osztályos tankönyvet.

A gyakorlati részben a levezetett óráknak elemzését mutatom be, mely a jelenlegi módszer és a Meixner-féle módszer alapján zajlik.

Munkám végén összefoglalom az elvégzett feladatokat és bemutatom a felhasznált szakirodalmat.

A téma aktualitását az szolgálta, hogy a gyerekek egyre nehezebben tanulnak meg írni és olvasni. Sajnos a miérteket nem sokan keresik, ráfognak a családi háttérre, a tanár felkészületlenségére, az iskolai osztályok kis vagy éppen nagy voltára, esetlegesen kisebbségi helyzetre. Ám, a nem megfelelő tanítási módszerről nem sok szó esik. A kiadott tankönyvek nem fordítanak figyelmet arra, hogy egy osztályban nem egyforma képességű gyerekek tanulnak, és a rohanó világ magával hozta a stressz fogalmának megjelenését már a kisgyerekeknél is. Sajnos a tanórákon a gyerekek feszültek, legtöbbjükön hiperaktivitás definiálható, ami a tananyag elsajátításának rovására megy. Az újonnan kiadott tanterv összetett, nagyobb követelményeket támaszt, sűrítettebb a program, ami egyesülve a gyerek lelki világával a tanulás rovására megy.

Véleményem szerint a családtól indul el az, hogy egy gyerek hogyan tanul meg írni és olvasni. Már óvodás korban megmutatni, hogy mennyire fontos felolvasni egy mesét, és milyen súlya van az írott szónak, vagy annak, ha valaki nem tudja azt elolvasni és amiatt hátrányos helyzetbe is kerülhet. Az esténként elolvasott mese, hosszas beszélgetések egy-egy témáról, a számítógépek mellőzőse óvodás korban segíthet az iskolai tanulás eredményességében. Egy gyerekekkel meg kell szeretetni az élő szót és a könyvet, de ehhez szükséges a család, oktatás, társadalom közös akarata, ami jelen helyzetünkben nincs meg.

Egy másik része az írás- olvasástudatlanság nagyobb mértékű megjelenésének a romakérdés. Területünk iskoláiban a roma tanulók száma rohamosan nő, ám a család nem tud otthon megfelelően foglalkozni az iskoláskorú gyerekekkel. A tanterv sűrített, differenciált

oktatásra szinte nem is tér ki, könnyített feladatokat nem alkalmaz. Sajnos volt rá példa, hogy a kézre adott tankönyv nem került használatba, mert tüzelőnek használták fel otthon.

A Meixner Ildikó által kidolgozott tankönyv alkalmazkodik egy dixleksziás gyermek haladási tempójához, tehát mintegy differenciált módszerként tanít. Ez segítséget nyújthat hátrányos helyzetben lévő diákok írás-olvasási képességének elsajátításában, és nem hátráltatja a normál képességű tanulók fejlődését sem. Munkám egy nagyobb fejezetében összehasonlítom a használatban lévő tankönyv és a Meixner Ildikó által kiadott tankönyv tanítási módszereit, megpróbálok választ kapni arra miért megy egyre nehezebben az írás és olvasás elsajátítása, és hogyan javítható ez a mutató. Fontos feladattá vált minden alsós tanár számára a könyv megszerettetése, az irodalmi értékek fontosságának kiemelése.

2. A felhasznált szakirodalom áttekintése

Varga Éva *Olvasástanítás lépésről, lépésre* írott cikkében megismertet a Lépésről lépésre elnevezésű iskolai programmal. A program Amerikából indult el, a kilencvenes évek elején. A Lépésről lépésre program legfontosabb alapelvei a következők: a nyitottság, az egyéni sajátosságokhoz igazodó fejlesztés, a korszerű tudás felépítésének elősegítése és a kölcsönös megbecsülés. A program szerint az első osztály a nyomtatott betűkkel ismerkedik meg először, az írást nagyon hamar kezdi alkalmazni, analitikus –szintetikus módszert gyakorolja. Hívókép alapján történik a betű felismerése, minden betűhöz tartozik egy vers, mondóka, mese felolvasása. A betűfelismerés és az összeolvasás gyakorlása egy-egy olvasólap segítségével történik. A nyomtatott betűket különböző helyekre rajzolják le az ujjukkal, majd rajzot készítenek a betűvel kapcsolatban. Minden betűhöz tartozik egy mese felolvasása.[<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=31>]

Adamikné Jászó Anna *Az olvasás múltja és jelene* című könyvében így foglalja össze az olvasástanítás lépéseit A történeti kutatásnak mindig van mondanivalója a jelen számára. Az olvasástanítás történetének tanulságai a következők. A beszéd- és értelemgyakorlatok hasznos tantárgy volt, alapul szolgált nemcsak az olvasástanításnak, hanem minden anyanyelvi tantárgy, így a helyesírás tanításának is. Fejlesztette a gondolkodási készségeket. Az olvasástanítási módszerek története mégis csak azt mondja számunkra, hogy van optimális módszer. A globális módszerrel többször is próbálkoztak Magyarországon a 19. század folyamán és a 20. század első felében, ezek a kísérletek mindig elbuktak. A 19. század közepére kidolgozott analitikus-szintetikus módszerben van annyi globalitás, amennyi a megértéshez és a motivációhoz szükséges, ugyanakkor a részletek tanítása is ki van dolgozva. A globális módszer sikeres, de meglehetősen kétes utat futott be a 20. század folyamán Amerikában, ám az utóbbi ötven év vitái meggyőzni látszanak a közvéleményt a kiegyensúlyozott tanítás szükségességéről. A magyarországi közoktatás irányítói

meglehetősen felelőtlenül döntöttek akkor, amikor 1978-ban átvették az erősen vitatott globális módszert, kevés ismeret és tapasztalat. A vizsgálatok általában azzal a konklúzióval zárulnak, hogy nincs különbség a módszerek között, a gyerekek teljsítménye elsősorban a családi háttértől függ. Gondot okozott a globális módszerrel együtt járó korai néma olvasás és a szótagolás eltörlése. Elsősorban a hangoztatás sérült, a hangoztatás primátusa elvének megsértése az alapvető probléma. Az olvasmányok tartalmi szempontból igényesek, mondhatjuk, hogy megfelelően alakultak az évszázadok folyamán. A szemléltetés lényeges tartozéka az ábécés- és olvasókönyveknek. Az ábécés- és olvasókönyvekben megfelelő arányban szerepelnek az irodalmi és az ismeretközlő olvasmányok, valamint a versek és a prózai szövegek. Különösen tartalmasak és szépek lettek az olvasókönyvek az 1989-es rendszerváltás után, a kiadók közötti versengés és a számítástechnika ugrásszerű fejlődése következtében. [Adamikné 2006, 58-145]

Az olvasástanítás fogalma sokrétű, magában foglalja az iskoláskor előtti írásbeliséget, a felnőttek alfabetizációját, de a második, harmadik nyelv elsajátításához szükséges olvasástanítást is. Az olvasástanítás gyakorlata a hagyományokon kívül nagymértékben függ a nyelvhez kötődő írásrendszertől is- fejti ki **Józsa Krisztián és Steklács János** *Az olvasástanítás kutatásának aktuális kérdései című cikkében*. Az olvasási képesség fejlődése évekig tartó folyamat. Ez egyben azt is jelenti, hogy a fejlesztés során sem várhatunk rövid idő alatt látványos eredményeket, a teljes alapfokú iskoláztatásra kiterjedő, több tantárgyat bevonó, a kutatási eredményekre gyorsan és adekváтан reagáló fejlesztésektől várhatunk pozitív változásokat. A tanulók motiváltsága nélkül a fejlesztés értelmetlen és eredménytelen. Ebből a szempontból is kiemelkedő fontosságú, hogy milyen szövegeket és módszereket alkalmazunk. Az eredményes fejlesztéshez szükséges, hogy megfelelő szókinccsel, fogalomrendszerrel, szövegszervező elemekkel és szövegtípusokkal készüljenek a tankönyvek. A képességfejlődés és az olvasási motiváció szempontjából is kulcsfontosságú, hogy milyen kötelező olvasmányokkal találkoznak a gyermekek. [Józsa-Steklács 2009, 365-397]

Az olvasástanítási módszerek sokszínűsége ismert a gyakorló pedagógusok előtt, a tanító nének alkalmaznak közülük egy jó párat, szerencsés esetben az adott gyermekhez igazítva, a legmegfelelőbbet, fejti ki **Steklács János** *Az olvasás kis kézikönyve szülőknek, pedagógusoknak. A funkcionális analfabetizmustól az olvasási stratégiáig* című munkájában. A hosszabb előkészítő szakasz jelentőségét indokolja az évről, évre egyre nagyobb fejlettségi szintkülönbségekkel iskolába lépő kisgyermekek. A jelfunkciófogalom kialakítása, a beszédhanghallás megfelelő szintje, a testséma kialakulása, a beszédképesség, a figyelemkoncentráció, a megfelelő szókinccs, mind alapfeltétel az írás, olvasás elsajátításának.

Az ezt 2. követő hang és betűtanítás, majd az összeolvasás megtanítása, mind alapját képezi a megfelelő olvasástechnikai szint kialakításának, mely nélkül nem lehetséges a szövegértő olvasás. A hatékony olvasási szövegértési képesség kialakulásához nagymértékben hozzájárulna, ha az olvasás tanítása nem fejeződne be az alsó tagozat végén, hiszen felső tagozaton az új tantárgyak nyelvezete, szókincse a tanulók számára általában ismeretlen, az egyre bonyolultabb tankönyvi szövegek, a tantárgyi anyag feldolgozásához nem elegendő a jó olvasástechnika.[Steklács 2009, 112]

A Waldorf –iskolai oktatásról ír **Bakonyi Katalin – Kulcsár Gábor** *Írás-olvasástanítás a Waldorf –iskolában* című tanulmányában. A tanulásra általában, az írás-olvasás tanulására különösen igaz, hogy a gyerekek nem azonos időben válnak éretté. Az írás-olvasás tanítása a Waldorf-iskolában egy olyan fejlődési folyamatba illeszkedik bele, amely figyelembe veszi a gyerekek egyéni fejlődését és a kibontakozó képességeiket is. Az oktatás az időszakos oktatásra épül. Az első osztály tanítási időszakai még hosszúak és nem túl differenciáltak. Formarajz, mesék a természetről, az évszakokról, közvetlen és tágabb környezetünkről, írás, olvasás, számolás váltakoznak a tanár mindenkori megérzése szerint. Később már egyre inkább elválnak egymástól és jobban megkülönböztethetők a három-négyhetes oktatási időszakok, amelyekben mindig annyit végeznek el egy-egy tantárgy anyagából, amennyi a gyerekeknek megadja az érzést, hogy elértek valamit: így követi egymást az anyanyelv, tárgy- és környezetismere. Az első osztályban a gyerekek megtanulják az összes betűt, de kezdetben csak azt olvassák, amit maguk is leírnak. Az olvasás a Waldorf-iskolában közvetlenül az írásból nő ki, ami azt jelenti, hogy a tanulók vagy azokat az ismerős szövegeket olvassák, amit a tanár írt a táblára, vagy azt, amit maguk írtak a füzetükbe. [Bakonyi-Kulcsár 110-115]

Az olvasás egyfajta sajátos tevékenység, s így, valamilyen belső rendszer működésének köszönhető. Nem az olvasást mint tevékenységet, hanem ennek a tevékenységnek a belső feltételeit kellene elsajátítani, kialakulását elősegíteni. Vagyis az olvasás sajátos pszichikus rendszerét kellene a kor igényeinek megfelelő szinten elsajátítani, és ennek érdekében kielégítően ismerni fejt ki *Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései munkájában Nagy József*. Az olvasásképesség mint pszichikus rendszer sajátos rutinokból, készségekből és ismeretekből szerveződik. A szóolvasó készség fogalomkészlete az egyénben létező ötezernyi leggyakoribb köznyelvi szó által aktiválható fogalmat, gondolathálót tartalmazza. A szó észlelése, felismerése önmagában véve nem közöl információt, csak aktiválja a vevő félben meglévő gondolathálót. Az olvasó csak mondatértékű szavak, mondatban, szövegben szereplő szavak felismerésével és az általuk aktivált fogalomhálónak köszönhetően veheti, értheti meg a benne rögzített információt. A szövegértés a benne szereplő mondatok megértésétől függ. [Nagy 2004, 1-25]

Steklács János *Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés* című könyve a következőket ismerteti: szoros összefüggés mutatkozik az olvasási stratégiák használata és a szövegértési képesség között. A szövegértést pozitív- van befolyásoló tényezők közül nagy általánosságban a következőket tartják a kutatók a legfontosabbnak: gyakori érintkezés az írásbeliséggel, jól fejlett beszédképesség, jól fejlett szókinés, kompetencia a szociális interakciókban a szövegek kapcsán, hatékony szófelismerés, hatékony szövegértési stratégiák használata. Az olvasási stratégiák tanítása a szövegértési műveletek tanítása explicit módon, vagyis az olvasási stratégiákkal a tudatos szövegértő olvasást tanuljuk. Ennek megfelelően a meghatározásukra alkalmazhatjuk a következő, tágabb kontextusban értelmezhető definíciót is: olvasási stratégiáknak nevezzük azokat a tudatosan végzett műveleteket, amelyek célja a szöveg célunknak megfelelő szintű megértése. [Steklács 2013, 68-69]

Szerhijcsuk Júlia *Tanterv magyar nyelvből és olvasásból* című munkájában azt írja, hogy: a magyar nyelv tanításának célja az 1-4. osztályban, hogy az életkori sajátosságokat figyelembevéve elindítsa a kisgyermeket a tudatos nyelvhasználat képességének kialakulása felé. Ezáltal a gyermek igazodni kezd a kommunikációs helyzethez, beszédében pontosabbá válik gondolatainak, érzéseinek, véleményének kifejezése. Kiemelt feladat az olvasás révén való tájékozódás megismertetése és az írásbeli nyelvhasználat alapjainak lerakása. Az 1-4. osztály alapfeladata az olvasás és a kézírás megtanítása, a helyesírás megalapozása, a szövegértés és a szövegalkotás elemi gondolkodási és nyelvi műveleteinek megismerése és gyakorlása. A magyar nyelv oktatása a kommunikációs, a nyelvi és a nyelvi-magarságismereti irányvonal szerint valósul meg. [Szerhijcsuk 2002, 3-4].

II.1. Az írás-olvasás oktatásának története

Az írástudás és íráshasználat alakulását sajátosan befolyásolta az a közfelfogás, mely az írást fizikai munkának, tehát szabad emberhez méltatlan foglalkozásnak minősítette. Jóllehet az előkelők általában nem voltak írástudatlanok, az írás Rómában sokáig kifejezetten rabszolgák foglalkozásának számított. A szabad római szerepe az írásban a rabszolgának való diktálásban merült ki. A könyvek utáni kereslet növekedésével és az ügyintézés írásos formáinak terjedésével ugyan kialakult a hivatalos bérmásolók rendje, melynek ekkor már szabad tagjai is voltak, az írás azonban ezután is olyan mesterségnek számított, mint bármely más iparág. A káptalani, kolostori vagy éppen plébániai iskolákban folyó írásoktatás eredetileg az egyházi szertartásokkal kapcsolatos szerény olvasási igényeket, valamint a papi könyvmásoló tevékenység szükségleteit kívánta kielégíteni. A betűk, az olvasás, az írás oktatása a latin nyelv alapelemeivel együtt a trivium elnevezésű tagozat első fokozatának, a grammaticának a keretei között történt. A betűkkel legelemibb fokon az olvasás tanítása során ismerkedett meg a tanuló. Miután az egyes betűk alakját külön-külön emlékezetébe véste, a zsoltárok szövegén próbálkozott egész szavak kiolvasásával. Az olvasástól teljesen független volt az írás oktatása. Ennek első állomása az egyes betűk írásához szükséges kézmozdulatok begyakorlása volt a viasztáblán. Ezután előrajzolt minták után egész szavakat, majd összefüggő szövegeket másoltak.

A XII-XIII. század az egyetemekkel újszerű és nagyszabású intézményeket hozott létre az írásos képzettség számára. Ezek nem csupán a középkori írásos kultúra csúcsát alkotó tudományoknak, hanem egyben az egész művelődés alapjául szolgáló írástudás terjesztésének is fontos központjaivá váltak. A középkori egyetem egész oktatási módja, a felolvasás ugyanis az írásra alapozódott, és ezért gondoskodnia kellett arról, hogy hallgatóinak írástudása megfelelő legyen. Az írástanításnak a középkori egyetem oktatási rendjébe való beiktatását az indokolta, hogy a diákok között 8-9 éves gyermekek és az írástudás elemi fokán álló idősebbek is akadtak. Az egyetemi írásoktatás az ún. művészeti fakultáson folyt, és alapvető módszere a diktálás volt. A lektor tollba olvasta a tananyagot, melyet a hallgatóság szóról szóra igyekezett lejegyezni magának. Ezt azzal is elősegítette, hogy a kezdők számára lassan, szavanként olvasta az előadást. Az egyetemi jegyzetkészítés reportatumnak, resumptionának nevezett és szintén diktáláson alapuló egyéb módjai is bőségesen szolgáltattak alkalmat a hallgatók íráskészségének állandó gyakorlatokkal való kifejlesztésére.

Amikor azonban az írás iránti igény fokozatosan túlterjedt, és a polgárság középrétegeiben szintén egyre erősebben jelentkezett, szükség lett a városiakok sajátos igényeivel számoló, újszerű iskolatípus kialakítására. Így jöttek létre az ún. városi iskolák. Jó ideig tehát nem annyira minőségi, mint inkább mennyiségi tekintetben végeztek jelentős

munkát az írástudás terjesztésében. A városi iskolák tevékenysége révén tehát az írásismeret egyre szélesebb világi rétegek birtokába került; olyan személyekébe, akiknek az írástudás nem a megélhetésük alapja, hanem gyakorlati hivatásuk elősegítője volt csupán. Bár a városi iskolákban többnyire a város nótáriusa, tehát világi személy tanított, az egyház ellenőrzése - a plébános felügyelete révén - itt is érvényesült. Jó ideig ezekben szintén latinul tanítottak, minthogy az ügyintézés nyelve a városokban is sokáig a latin maradt.

A fejlődés azonban a városokban fokozatosan az írás és a latin nyelv sok évszázados középkori egységének felbontása irányában haladt. A széles városi rétegek számára egyre kényelmetlenebbé és feleslegesebbé vált az írás műveletének a latin nyelvhez való kötése. Felületes latintudásuk ugyanis állandó gátolója volt annak, hogy az írás előnyeit gyakorlati tevékenységük egyre szélesebb területein hasznosíthassák. A megoldást a beszélt nyelv írásos használata kínálta. Az anyanyelvű szövegeket az a polgár is olvashatta és megérthette, akinek az ismeretei az írás alapelemein nem terjedtek túl. Ilyen hevenyészett feljegyzések papírra vetése neki sem okozhatott olyan leküzdhetetlen nehézségeket, mint a latinul fogalmazás. Elsősorban az anyanyelven való írás tanítására alakultak azok az egyházi felsőbbség részéről rossz szemmel nézett magániskolák, amelyek a XV. században szaporodtak el a német városokban. Az írástudás kiterjedése számára a beszélt nyelv írásos használatba vétele nyitotta meg az utat. A papír olcsóbbodása, illetve a könyvnyomtatás terjedése szintén az íráshasználat körét bővítette. Az írás megszűnt ünnepélyes művelet lenni, és kereskedők, iparosok, gazdálkodó nemesek és tisztviselők mindennapi segítőtársává alakult át. Ez természetesen a formák hanyagabbá válását és az anyanyelv egyre terjedő írásos használatát eredményezte. A XVI századtól fogva az írástudás Európa központi területein többé már nem rendkívüli dolog, hanem mindennapi készség és szükséglet a világi társadalom körében is. S ezzel megnyílt az út arra, hogy az írás a társadalmi érintkezésnek és a gondolatközlésnek szinte az élőlőszóval egyenrangú eszközévé fejlődhessen az újkor következő századaiban.

Külön kérdés a nők írástudása a középkorban. Ennek bölcsője szintén a szerzetesi élet volt. A nők többnyire csak a kolostorok falai között, apácaként tanulták meg az írást. Bár Európa nyugatán a korábbi időből is maradtak szórványos adatok írogató apácákról, női könyvmásolóról (*scriptrix sororum*) általában csak a XV. század óta hallani. A magyar írástörténetnek első ismert női könyvmásolója Ráskai Lea volt, aki a pesti Nyulak-szigetén levő domonkos rendi apácakolostor lakójaként 1510 és 1522 között több magyar nyelvű vallásos tárgyú kódex leírásával tett tanúságot íráskultúrájáról. A női írástudás és írásos tevékenység nagymértékben függött az illető személy társadalmi helyzetétől és műveltségétől. Miként Ráskai Lea példája is mutatja, a nők közül csak az előkelő származású, módosabb rétegek tagjainak lehetett igénye, lehetősége és szüksége az írás személyes gyakorlására. De

az írástudás a XVIII. század előtt még ezen a szinten sem állhatott magas fokon. A művelődés kérdései iránti fogékonyságáról ismert Lorántffy Zsuzsanna erdélyi fejedelemasszonyak is gondot okozott férje egyébként valóban nehezen olvasható írásának kibetűzése. II. Rákóczi Györgyné Báthory Zsófiáról pedig saját fejedelmi apósa állapította meg, hogy gyengén tudott írni. Női írástudásról tehát ezeken a történeti tájakon a XVIII. század előtt csak a politikai vezető réteghez tartozók körében lehetett szó. Ezekben a körökben azonban a XVI. század közepe óta, mióta az anyanyelvi írásosság kibontakozott, egyre inkább megkövetelték az írás-olvasás bizonyos fokú ismeretét. Bár olykor latinul is író előkelő asszonyokról szintén hallani, ezek kivételeknek számítottak. A női írástudás a feudalizmus idején lényegében megmaradt anyanyelvűnek, mely a XVIII. század végétől kezdődően a legelőkelőbbek körében a német, majd francia nyelvű írás használatával egészült ki. A reformáció művelődéspolitikája a falusi iskolákban is szorgalmazta az írás elemeinek oktatását. A XVI. század végén már olyan falusi-udvari iskola is előfordul Kézdiszentléleken, amelyben nemcsak a latin, hanem a görög írás-olvasás elemei szintén szerepeltek a kívánalmak között. Ez azonban természetesen kivételnek tekinthető. A falusi iskolák általában csak a legjobb és a legtörekvőbb, továbbtanulásra készülő gyermekeket ha megtanították az írás alapelemeire. A XVII. századi puritánus reformerek lesújtó kritikája az erdélyi parasztság művelődési viszonyairól mindenesetre arra figyelmeztet, hogy a reformáció kétségtelen eredményeit a falusi írástudás terjesztésében nem szabad túlértékelni.

Az írás vidéki térhódítása azonban a XVIII. században feltartóztathatatlanul haladt előre. Ebben az időszakban az írásos ügyintézés már a falut is elérte. Sértetlenül fennmaradt falusi levéltárak anyaga mutatja, hogy az írás a községek belső ügyvitelében szintén növekvő szerephez jutott. A falvak írásos teendőit ugyan többnyire a jegyzők vagy falun élő más iskolázott személyek (papok, tanítók) végezték, de írástudó és az írást használó parasztok még a jobbágfalvakban is akadtak. [<http://mek.niif.hu/03200/03226/html/jako16.htm>]

Az olvasás jelrendszerek értelmezése, folyamata olyan, mint bármely jelrendszer értelmezésének folyamata. Ezt nevezhetjük az olvasás szemiotikai megközelítésének. Minden bizonnyal olyan emberből válik jó olvasó, aki a világ jelenségei iránt is érzékeny, megtalálja azt, amit a jel önmagán túl a léleknek feltár. Az ember a körülötte lévő jelrendszereket értelmezte. Szemiotikai megközelítésben az olvasás megelőzi az írást. Ha az írás olvasásaként értelmezzük a szót, akkor természetesen előbbre való az írás. Ez utóbbi értelmezés a hétköznapi, az általános, s ebben a vonatkozásban lényeges az írás jellege. Az olvasástani módszernek alkalmazkodnia kell az adott nyelv helyesírási rendszeréhez. A magyar helyesírás hangjelölő és betűíró.

A hangjelölő betűírás háromezer éves múltra tekinthet vissza, az írás-olvasás elterjedtségéről kevés fogalmunk van, becslésekre támaszkodhatunk. Az ókorban a legfejlettebb területeken és ott is a legjobb korszakokban az írástudók aránya 20% lehetett a felnőtt lakosság körében. Az írásbeliség léte azonban átjárta a társadalmat, tiszteletet váltott ki az írástudatlan tömegekben, ennek ellenére az antik nyelvi kultúra minden területét a szóbeliség határozta meg.

Spártában az írást és az olvasást csak kivételesen tanulták, hiszen a testi edzettséget tekintették fontosnak. Athénban nagyobb gondot fordítottak az olvasás és az írás megtanítására. Az olvasással párhuzamosan tanulták meg az írást, mégpedig úgy, hogy a tanító felírta a betűket a növendék viaszos táblájára, s a tanuló a maga stílusával utánarajzolta. Ha a viasztáblán jól begyakorolták a betűket, írhattak a papírra vagy a hártyára. A gyerekek először megtanulták a betűket ábécérendben, mégpedig egy tulajdonnévvel összekapcsolva, mintha ezt mondanánk: Anna, Ádám, Béla stb. Egy másik megoldás az volt, hogy szakmák nevével kapcsolták össze a betűket, pl. asztalos, ács, bognár stb. A névsort ismételtették előlről, visszafele, felfele, lefele. Énekelték is a betűket, Kr. e. 429 előtről találtak egy metrikus ábécét. A betűk megtanulása után a szótagok tanulása következett, először a legegyszerűbb mássalhangzó + magánhangzó struktúra, utána a bonyolultabbak. Ez volt a módszer tulajdonképpen a 19. századig. A gyakorlás úgy folytatódott, hogy a szótagokat kiegészítették más betűkkel, pl. ar — bar, dar, gar stb. Ezután már szavakat olvastattak.

A kisgyereket öt-hat éves korában vitték a kolostorba. Meg kellett tanulnia a latin Miatyánkot, a Hiszekegyet és a zsoltárokat, habár csak az anyanyelvét beszélte és értette. Közben megkezdődött az írás és az olvasás tanítása, mindez három évig tartott. Az olvasást egészen módszertelenül tanították. A betűk kis lapokra voltak felírva, ezeket állandóan szemléltette a tanító. Mikor már ismerték a gyerekek a betűket, kezükbe adták a zsoltároskönyvet, s a zsoltárokon — tehát ismert szövegeken — tanították meg lassacskán a folyamatos olvasást. Egyidejűleg, de nem az olvasástanításhoz kapcsolva folyt az írástanítás, oly módon, ahogyan a római iskolamesterek tanították. A kolostorok falain belül a társalgás nyelve a latin volt.

Az írásbeliség igazi diadalmenete a 16. században kezdődik. A fellendülés három támponton nyugszik. Mindenekelőtt az anyagi kultúra fejlődésén, amely egyre több ember számára ad lehetőséget, időt az írás-olvasás elsajátítására; másodsorban a reformáción, amely az emberek széles tömegeit kívánja meggyőzni a maga igazáról, de kellő létszámú hittérítésre alkalmas személy híján ezt szóban nem teheti; végül pedig a könyvnyomtatáson, amely lehetővé teszi, hogy viszonylag olcsón egyszerre sok emberhez szóljanak.

De vajon hogyan olvastak az emberek régen? Hangosan? Némán?

A hangos olvasásnak közösségteremtő ereje van. Valószínűleg felolvasták a nem olvasók számára a műveket az ókorban is, s utána hosszú századokon át. A felolvasásokra természetesen azért is szükség volt, mert drága volt a könyv a könyvnyomtatás feltalálása előtt, keveseknek volt könyvük, így ezek a kevesek megosztották az emberekkel a könyv birtoklásának örömét. Ám a lényeg a közösség, hiszen a felolvasásokat akkor is igényelték az emberek, amikor már sok a könyv a világban, s most is igénylik.

A néma olvasás a 9. században már mindennapos volt, de általánossá csak jóval később, a 17–18. században vált. A néma olvasás előnyei között a gyorsaságot és a szöveggel való közvetlen kapcsolatot szokták említeni. A néma olvasás kétségkívül gyorsabb, mint a hangos, hiszen nem fordítunk időt a szavak kimondására. Az olvasónak ideje van a szövegrészeket újraolvasására, értelmezésére, gondolkodásra, elmélyedésre. A közösséggel szemben viszont az egyén került a középpontba, az olvasás személyes üggyé vált. A néma olvasás visszahat a gondolkodásra, s lélektani következményei is vannak, sőt társadalmi következményei is. Minden bizonynyal hozzájárult a nyugati világ individualizmusának kialakulásához.

Olvasástanítási módszerek :

1. A szintetikus módszer vagy összerakó, összetevő módszer a legősibb; a részeket tanítja meg először, belőlük építkezik. A részek vagy a betűk, vagy a hangok, vagy a szótagok, vagyis a jelentés nélküli egységek. A szintetikus módszerek megfigyeltetik a részeket, mindig szótagoltatnak, gondosan tanítják a kapcsolást vagy összeolvasást.

2. Az analitikus vagy elemző módszer az egészből, rendszerint a szóból indul ki, a 18. század végén keletkezett, de csak az 1900-as években terjedt el. Régebben kibontó módszernek nevezték, ma globális módszernek vagy szóképes módszernek hívják. Bizonyos szómennyiség globális — azaz analízis nélküli — megtanítása után a) vagy hozzáfog a szavak felbontásához,⁹⁴ b) vagy pedig megvárja, amíg a gyerek maga fedezi fel a kisebb egységeket, a hang-betű megfeleléseket. A kapcsolást vagy összeolvasást egyáltalán nem tanítja.

3. Az analitikus-szintetikus vagy elemző-összetevő módszert kombinált módszernek is nevezik. Megpróbálja egyesíteni a két szélsőséges módszer előnyeit: egyforma súlyt kíván helyezni az egészre és részre, a jelentéses szóra és a jelentés nélküli hangra/betűre, illetőleg szótagra. A szóból indul ki, de azonnal hozzáfog az analízishez; az összeolvasást tanítja.

[Adamikné 2006, 13-58]

2. Az írás-olvasás tanításának pszichológiája

Az olvasás az agyunkban lejátszódó folyamat, kutatásában tehát nagy szerepet kap a pszichológia. Abban a vonatkozásban is, hogy miként zajlik az írás jeleinek dekódolása, hogyan kapcsolódik össze a látott kép vagy kitapintott forma hangsorokkal, hogyan zajlik a

nyelvvél azonosított írott jelsorok jelentésének kibontása, s hogy ezekben a folyamatokban milyen zavarok jelentkezhettek, illetve hogyan tanítható meg minél biztonságosabban a betűk fölismerése és az írott szöveg megértése. Ez utóbbi értelemszerűen a neveléstudo-mánynak is fontos kérdése.

Szerepet kap az olvasás kutatásában a pszichológia abban a vonatkozásban is, hogy vizsgálja, miként zajlik a művek befogadása, mennyit „értünk meg” egy szövegből, s egyáltalán: mit jelent az, hogy „megértjük” a szöveget. Mi határozza meg, hogy mit és miért olvasunk – miért olvasunk például szépirodalmat. Foglalkozhat a pszichológia azzal is, hogyan lehet hasznosítani az irodalmi mintákat, a könyvet betegek gyógyításában, hogyan lehet az olvasmányok segítségével értőbbé, nyitottabbá – lényegében tapasztaltabbá – tenni az egészséges embereket is. [Sándor 2011,11]

3. Az első magyar ábécés könyvek bemutatása

A korai magyar ABC-könyvek is, mint a külföld ez időből való hasonló nyomdatermékei, a reformáció bibliaterjesztő tevékenységével függnek össze s híven követik mintájuk, a Luther Melancthon-féle Fibel-nek, az első rendszeres ABC könyvnek szellemét. E könyvvel módszere teljesen kezdetleges: mechanikusan betűztető, sillabizáló. A figyelemkeltés mai ötletes eszközeit, a hangoztatást, a szemléltetést, az elemzést, szerkesztést hiába keresnénk e könyvekben. Az írás-tanítással meg éppen nem törődött e kor vallásosságban elmerült nevelője. A nemzeti szellem lüktetését sem látjuk sehol e kor iskoláiban. Az egyháza érdekében tettek és dolgoztak. Az egyetlen cél az olvasásra, közelebről: a Biblia-olvasásra való képesítés volt. A minden belső logikai fölépítést nélkülöző tanmenet - e korai tankönyvekből következtethetőleg - körülbelül így alakulhatott: a betűk sorrendi hangtani megkülönböztetése, értelmetlen szótagok gépi olvastatása, majd Biblia-szakaszok, imák s a tíz parancsolat olvasása. Szórványos kivételektől, kísérletektől eltekintve így megy ez századokon át. A metódika terén tartós újítást sokáig nem látunk.

Az első magyar ABC könyvet: Gálszécsi Istvánnak A keresztyéni Tudományról való rövid Könyvecskéjéhez függesztett s Székely Istvánnak Keresztyénségnek fundamentomáról való tanusága előtt álló ABC-jét (mindkettő megjelent 1538-ban, Krakkóban) nem ismerjük. Példány belőlük nincs. Csak leírások vannak róluk.

Első ismert magyar ABC könyv így: Erdősi Sylvester Jánosnak 1539-ben, Sárvárt megjelent Grammatica Hungaro-Latina-ja (egyetlen csonka példánya a Nemzeti Múzeumban van). Ezt Dévai Bíró Mátyás Orthographia Ungarica-ja, az u. n. krakkai ABC követi 1549-ben. (Korábbi kiadása is lehetett.) Bornemissza Péternek 1577-ben megjelent Négy Könyvetske a Keresztyeni Hitnek Tudományáról c. könyvében foglalt Az első könyvetske kitsin gyermekeknek c. ABCdáriuma.. Ez időből, egészen a XVII. század végéig nem ismerünk

magyar ABC-s könyvet. Nem mintha az oktatás szünetelt volna ekkor. Sőt a töröktől meg nem szállt országrészek iskolaügye nem is nevezhető fejletlennek. Csak talán az iskolakönyvre fokozott érvényű a magyar könyv sorsa: az elkallódás. Szőnyi Nagy István Magyar Oskolája (1695) és a Sárospatakon tanárkodó világhíres Comenius Amos Orbis Pictus-a (1685, Lócse) methodika tekintetében a szerte használatos gépies ABC könyvekhez képest nagy haladást mutat. Szőnyi már hangoztatással kísérletezik, Comenius szemléltet. Külön érdekessége e kiadásnak, hogy magyar xylographus képei díszítik. A török megszállás és a fölszabadító háborúk rettentő nyomorúsága után lassan ocsúdó nemzet kultúrálódásának üteme a viszonylag nyugodt politikai légkörben, a jóindulatú uralkodó humánus kormányzása alatt meggyorsul a XVIII. század derekán. A divatos koreszmék, mint: fölvilágosodás, haladás, alattvalók boldogítása, az államhatalmat is megmozdulásra s a tanügy országos szervezésére készítik. Az iskolaügy hatalmas föllendülése a művelődés szintjének nagyarányú emelkedését eredményezi. Az 1771. évi conscriptio 2849, a királyi városokkal együtt 4000 népiskolát sorol föl. Sok tankönyvre van szükség s a hivatalos hatalom kitűnő szerzők útján maga gondoskodik a szükséglet fedezéséről. S mégis e kor ABC könyvei között legfőleg pedagógiai szemlélet tehet különbséget, a könyv esztetikusa, a gyűjtő szemében egyként érdektelenek ezek az országra szólóan egységesített, túlnyomóan betűztető módszerű ABCdáriumok, ha mégoly nagy példányszámban forogtak is közkézen, mint a híres debreceni ABC; vagy mégoly nagy nyelvész volt is auktoruk, mint az ABC-könyvekben privilegiált Egyetemi Nyomda házi szerzője, Révay Miklós, vagy akár Verseghy Ferenc.

Egyhangúak, unalmasak, szürkék, szegények ezek a könyvecskék. A kor száraz, sivár szellemiségét tükrözik. Kivételek azért itt is vannak. Bár a jól szervezett központi hatalom egységesen irányított pedagógiája ontja az előírt tankönyvek tömegét, a gombamód megszorodott iskolák számára, mégis akad e korban is ABC-könyv, amely vallásos aláfestésű. Sőt nagy is a kelete. Érdekes, hogy az ABC-könyv éppen ekkor, a fölvilágosodás századának végén üt vissza bibliához-tapadt ősi alakjára, melyben először jelentkezett a világon.

A XVIII. század vége felé, a népesség szaporodtával, az ipar s a kereskedelem élénkülésével Magyarországon is megindul a városiasodás folyamata s lassan kialakul a mai műveltség hordozója: a nemzetiségében egyelőre még erősen kevert városi polgári rend, a maga megnövekedett kulturális igényeivel. Ezeket az igényeket s ennek a főként városi kultúrrétegnek irodalmi szükségletét igyekeznek kielégíteni a XIX. század eleji magyar írók és könyvkiadók. Gyermekkönyvekben is, a külföld példáján, nagyot fejlődnek a kívánalmak s a finomultabb ízlés a gyermek számára az iskolán kívül, gyakran már az iskolás kor előtt is szórakozást keres és e téren is megköveteli a szépet, hódol az esztetika követelményeinek. A

következő kor: az otthon, a család, a polgár kora, a Biedermayer, meg éppen valóságos művészetté emeli a gyermekkultuszt. A polgári jómód megtermi a maga fényűzését ezen a területen is. Ez időből vannak gyermekkönyvek, melyek szépség tekintetében a külföld legszebb darabjaival vetekedhetnek.

A magyar reformkor markáns alakja, Döbrentey Gábor, kinek ízlése bizonyára főúri nevelősködése alatt érett nemesre, egyéb, jól ismert irodalmi működése mellett, elemi iskolák számára, megbízásból készített ABC könyvén kívül, szerzője ez időből való legszebb két gyermekkönyvnek is. Mint ide tartozót, itt Pali és Minka olvasni tanul c. ABC-s könyve említhető. (Megjelent 1829-ben, Geibel-nál.) Ajánlja "hívogondú anyáknak a magyar föld előkelőbb házaiban", mert azok "megszokták már az idegen nyelvű efféle kezdőkönyvek csinoságát s könnyebbített fogásait, legyen tehát nyelvünkön is azokhoz hasonló". E bájos könyvecske, bár az Egyetem könyvtárában (képek nélkül) s a Nemzeti Múzeum Széchenyikönyvtárában is megvan mindezideig, a katalógusokban szerző megnevezése nélkül lappangott. A vallás kérdéseit szívesen kiküszöböli reformkor szabadelvű szelleméhez híven, a könyv bevezetése így végződik: "Imádságok nincsenek a könyvben, hogy ennél fogva is akár melly vallásban született gyermek ellen vetés nélkül hasznát vehesse". Ezután következik az ABC methodikától mentes ismertetése s apró olvasmányok, versikék. Egészben inkább szórakoztató, mint tanító-könyvecske benyomását kelti. Borítéka ízléses, papirosa finom s rézkarcainak színezése gondos. Ár. 1 frt. 40 kr. volt.

Valamivel későbből való, de e korszakhoz tartozd egy másik, bizonyára szintén inkább "jelesebb rendeken lévő nevendék gyermekek számára" készült fényűzően szép iskolán kívüli ABC-s könyv is: Ney Ferenc Gyermekek könyve. Megjelent 1846-ban, Pesten, Heckenastnál. A jeles pedagógus, néhány gyermekeknek való kedves könyv szerzője, nagy gondot fordított kedvencei kezébe szánt könyvek csinos megjelenésére. E könyvének képeit valószínűleg a pesti rézkarcolóval, Tyrolerral készítette. A jelzés nélküli metszetek legalább is erre a mesterre vallanak. Csak aki valaha, gyermekkorában, beleveszve az érdeklődésbe, szép képeskönyvet forgatott, csak az képzelheti el, milyen öröm lehetett az akkori gyermek számára ennek a gyönyörű könyvnek nézegetése. A kép a képzeletvilágnak egy lehetséges realizációja, mely még ha eltér is a gyermek elképzelésétől, izgat és érdekel, ingerel és indít s a lélek szárnyát új irányok felé bontja ki. Nyereség, többlet mindenképp. Észrevétlenül, játszva vezet át az emberi kifejeződés más - a betűvel egyértékű - területére.

Az iskolai, a közönséges oktatás rendszere csak ezután illeszti be taneszközei közé a képet. Erdélyi Indali Péter kedves ABC-s könyve az, mely a hangok ismertetését a szemléltetéssel kapcsolja össze újra (1852). Ez időtől, míg mai alakját el nem éri, a magyar ABC-könyvnek módszertani nagy fejlődéséről beszélhetnénk inkább, semmint az esztetikai

szempontok érvényesüléséről s haladásról e téren. A könyv - mint gondos, művészi munka - történetének mélypontjai következnek.

A kollektívizmus szellemétől áthatott kor kezd újra ráeszmélni a könyv szépségére s a szépség általánosításának fontosságára. A rendkívül fejlett nyomdatechnikai berendezések lehetővé is teszik a tömegkönyv, a mindenki könyvének szép előállítását. [http://www.doksi.hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=8659&p=]

4. Aktuális módszerek az írás-olvasás tanításában

Az ember életében sorsdöntő, hogy tud-e, szeret-e olvasni... Információs társadalmunk emberének nélkülözhetetlen az olvasás és írás megfelelő szintű tudása, melynek alkalmazása döntően befolyásolja egyéni boldogulását. Éppen ezért fontos megtalálni már kisiskolás korban azt a megoldást, módszert, amellyel nemcsak az olvasás jelrendszerét lehet elsajátítani, de képessé lehet tenni az olvasott szöveg megértésére, és befogadására is, valamint az egyoldalú befogadáson kívül, gondolatainak érthető közlésére, s a kommunikációs folyamatban való eredményes részvételre is.

Kommunikációelméleti alapon az olvasáskor tulajdonképpen „vevőként” működünk, míg íráskor „dekódolunk”, tehát a két pólus szorosan összetartozik. Ebből következik, hogy az elolvasott írás jellege, absztrakciós foka: fogalomíró, képíró, vagy betűíró. A magyar nyelv sajátosságainak megfelelően hangjelölő, betűíró írásrendszert használunk

Az iskolába kerülő gyermekek az első osztályba különböző olvasástanítási módszerrel tanulják meg az olvasás-írás alapjait.

Olvasástanítási módszerek:

- Szintetikus módszer: részeket (hangokat, vagy betűket) tanítja meg először → építkező.
- Analitikus módszer: az egészből (szövegből, mondatból, vagy szóból) indul ki → lebontó.
- Analitikus-szintetikus módszer: egyforma súlyt fektet az egészre és a részekre.

Jelenlegi programok közül:

- több a szintetikus elem az intenzív kombinált módszerben,
- több az analitikus elem a globális módszerben.

A dekódolási stratégia szerint az olvasástanítás lehet:

- szótagoltató,
- és szóképekben olvastató.

Az íráshoz való viszony szempontjából a párhuzamos írástanítás lehet:

- írva olvastató (előbb az írott betűt tanítja),
- olvastatva író (előbb a nyomtatott betűt tanítja).

Kerületünkben használt olvasás- és írástanítási programok

Hangoztató – elemző – összetevő módszer szóképes előprogrammal - Kidolgozója: Romankovics András, Romankovicsné Tóth Júlia. 1978-tól működik.

Globális-szintetikus program: Az olvasás-írástanítás a nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelésben - Zsolnai-program. 1986-tól működik.

Intenzív-kombinált program (az integrált anyanyelvi nevelés program része - Létrehozói: Lovász Gabriella, Balogh Beatrix, Barkó Endre. 1978-tól működik.

A fenti *programok jellemzői:*

- nem alkalmaz előkészítést,
- betűcsoportokat tanít, nem bontja le aprólékosan az anyagot,
- nincs vizuális megerősítése a szótagolásnak.

Heurisztikus programozású olvasás- és írástanítási módszer - Kidolgozója: Tolnai Gyuláné. 1991-től működik.

Hangoztató – elemző – összetevő módszer, szótagolással - Kidolgozója: Esztergályosné Földesi Katalin. 1993-tól működik.

Diszlexiát megelőző olvasástanítási módszer - Kidolgozója: Meixner Ildikó. 1995-től működik.

Hangoztató – elemző – összetevő módszer hathetes előkészítő szakasszal és szótagolással - Kidolgozói: Adamikné J. A., Gósy Mária, Lénárd András. 1996-tól működik.

Hangoztató – elemző – összetevő módszer szótagolással - Kidolgozója: Báder Ilona. 1998-tól működik.

A fenti programok jellemzői:

- nagy hangsúlyt fektetnek az előkészítésre,
- a hangtanítás az elsődleges,
- mindegyik szótagoltat.

4.1. Az olvasás-írás tanításának előkészítése

A jó olvasástanítási módszerhez hozzátartozik az előkészítés, mely a részképességek kialakítását és állandó gyakorlását jelenti. Nem szabad sajnálni az erre fordított időt, mivel később sokszorosán megtérül. Az előkészítés során párhuzamosan kell kialakítani az olvasási és az írási részképességeket. A részképességeknek két csoportja van:

Általános részképességek:

- a beszéd általános fejlettsége,
- az emlékezet,
- a logikus gondolkodás,
- a figyelem,
- a tempó, a ritmusérzék,

- az érzelemvilág és a képzelet fejlettsége.
- Speciális részképességek:
- a kommunikációs magatartás kialakítása,
- a nyelvi tudatosság,
- a szótagolás,
- a vizuális kommunikáció szokásainak az ismerete,
- a metakognitív készségek kialakítása: önellenőrzés.

Egy sajátos előkészítés: pálcikás módszer

- A pálcikás módszer jellemzői:
- Az első félév tantervi anyagának a feldolgozásához használják.
- Vonalelemekből építkező, kreatív betűtanítás.
- Manipulációs tevékenységeken alapuló betűismertető eljárás.
- Az analitikus-szintetikus módszer kisméretű megváltoztatása.
- Nagybetűvel kezdik a betűtanítást, ezeket rakják ki pálcikákból.

A pálcikás betűkirakó előnyei:

- érdekes tevékenység, mert a gyerekek olyan szavakat is kirakhatnak, melyek nincsenek benne, a könyvben,
- az előkészítő szakasz megnyúlik, s így a lassabban fejlődő gyermekek felzárkózhatnak, mivel betűket raknak ki – nem szóképeket kell emlékezetükbe rögzíteniük – biztosabban fejleszthető a fonetikus hallás,
- biztosabban fejleszthető a hang-betű megfeleltetés,
- ez a tevékenység végső soron az összeolvasást könnyíti meg,
- a nagybetűk mellett a kisbetűk is szerepelnek,
- az írástanítás szempontjából is előnyösebb, ha hosszabb az előkészítő szakasz. A program kezdetben csak az egyes vonalakkal álló nagybetűket tanítja meg.

A második félévben bármelyik programmal lehet a tanítást folytatni. A nyomtatott nagybetűk sorrendjét az alapszók határozzák meg, melyekből kiemelik a betűt.

A tanítás lépései

- A tanítandó betűhöz, szóhoz kapcsolódó beszélgetés elindítása. A beszélgetésből a tanítandó hangot, betűt tartalmazó mondat kiemelése. Ebben a mondatban benne vannak a tanítandó alapszavak.
- A tanító nagy alakban lerajzolja a táblára az alapszó által jelölt tárgyak.
- A tanulók ugyanazt lerajzolják egyenként az üres téglalapba.

- Kiejtik, hangoztatják a képeken látottakat közösen, egyenként (fonémaejtés, fonémahallás fejlesztése).
- Az ábrák nevének kirakása pálcikákkal: a tanító a táblánál a mágneses pálcikákkal, a tanulók kis pálcikáikkal az asztalon.
- A tanulók vázolgatják, rajzolgatják a vonalelemeket, majd felépítik a szót írásban is.
- Ha van a szóban ismeretlen betű, koronggal helyettesítik, majd jelöltetik a megismert új betűkkel.
- A betűelemek alakításának és kapcsolásának ismertetése. Gyakorlását értelemszerűen az órának abba a részébe kell betervezni, ahol ténykedés van.

4.1.1 A Romankovics - féle hangoztató - elemző-összetevő módszer

A programban sajátos előkészítést találunk. Egyik része a *szóképes előprogram*, melynek célja a motiválás, az olvasni tudás élményének a nyújtása. Az előkészítés másik részét a *hanganalízis* alkotja, mely néhány lecke után kezdődik.

A szó eleji hangokat figyelteti meg, a mássalhangzókat hangutánzással segítik, a magánhangzókat az ajkak állásának a megfigyeltetésével. A szóalak felbontása az Írni tanulók c. munkafüzetben kap helyet. Vannak még gyakorlatok a megkülönböztető képesség, a beszéd és az írás fejlesztésére.

Az előkészítő szakaszban 39 szót olvastat globálisan, tárgyképek segítségével, s ezzel párhuzamosan bontási és hangfelismerési gyakorlatokat végeztek. A későbbiekben a már ismert 39 szóból választják le a tanítandó új hangot és nyomtatott nagybetűt. A néma olvasás áll a fejlesztés középpontjában, a megértést feladatokkal ellenőrzik. Nem mellőzik azonban a hangos olvasást sem.

Tan eszközei: Olvasni tanulók, Írni tanulók, Olvasókönyv, Feladatlapok az olvasókönyvhöz.

Az olvasmányok témakörei: állatmesék, tél, gyermekvilág, tavasz, család, iskola, évszakok.

Három lényeges szakasza van az olvasás-írás megtanulásának:

a. Az előkészítő időszak, amelynek funkciója:

- a nyelvi élmények és tapasztalatok gyűjtése,
- a gyermekek élő beszédének fejlesztése
- a hangok felismertetése és tiszta hangoztatása, a hangok képzési helyének tudatosításával.

Az előkészítés szóképes előprogram, vagyis a szerzők a klasszikus előkészítést lecserélték, és a globális előprogrammal helyettesítették. Eljárásukat azzal indokolják, hogy így módon igyekeznek felébreszteni a gyermekben az olvasási vágyat. Másik érvük történeti jellegű: a gyermek egyedfejlődése során a globális felismerési képesség megelőzi az

alaktagoló képességet. A szóképtanulással csaknem párhuzamosan elkezdik a hanganalízist is: szavak elején választják le a hangokat.

b. A betűk megtanulása

A hang és képe közötti tartós kapcsolat kialakítása az időszak legfontosabb feladata. A biztos felismerés és a betűk összeolvasása a gyakorlás célja, mert a betű gyors, készségszintű felismerése az olvasás egyik alapfeltétele.

A betűtanulási időt lerövidítik. Csoportokra osztják a betűket. A betűtanításnál figyelembe veszik a homogén gátlást, a szóalkotás mielőbbi lehetőségét.

c. Az olvasási készség fejlesztése rövid szövegekkel.

Célja: a technikai szint tökéletesítése, az értő, néma olvasás, a szövegértés elemi készségeinek kialakítása. A szövegértő gyakorlás változatos, jól fejleszti az összes szövegértő készséget.

Három szinten adják a feladatokat:

- eleinte cselekvésbe ágyazott manipulációs feladatokat adnak (ezt szolgálják a betűkártyák, képes lottók, szótagkártyák, szóképkártyák),
- majd képek segítségével megoldható feladatok következnek,
- végezetül az elvont gondolkodással és az olvasással megoldható feladatok.

A program jellemzői:

- A tanév első felében egyszerre, *párhuzamosan tanítják az olvasást és az írást*(nyomtatott és az írott kisbetűket).
- Betűtanítása: *az egymáshoz hasonló betűket egymástól távol tanítja.*
- Elhagyják a szótagolós tanítást, nincsenek szótagolt szövegek.
- Nem mellőzik a hangos olvasást, csak fontosabbnak tartják a néma olvasást a tanítási gyakorlatban.

Lényeges újítás a tankönyvcsaládban a fokozatosan felépített feladatrendszer, a sok, önálló munkáltatásra alkalmas feladattípus megjelenítése.

4.1.2 Zsolnai - féle „Nyelvi-irodalmi kommunikáció globális-szintetikus program”

Hosszabb a *szóképtanulás* ideje, s a program késlelteti, azaz a második félévben kezdi el az írás tanítását.

A hanganalízist a 87 szóképtanítás után kezdődik el. Itt nincsen előkészítés, az írás előkészítése viszont hosszabb, alaposabb.

Egy globális előszakasz után kezdik meg a betűk tanítását.

Betű-felismerési minta: vesznek egy tárgyképet és egy szót, s a szóban megmutatják és megnevezi a szóban forgó betűt. A program gyorsolvasási gyakorlatokat és szemmozgás-tréninget alkalmaz.

Előbb némán olvastat, s csak utána hangosan.

Zsolnais tankönyvek: Szó és betű, Csillagjáró fehér Ráró, Írás munkafüzet, Vázoló lapok

Választható alternatívaként az anyanyelv és az irodalom kommunikációs szempontú közvetítésére vállalkozik. Az olvasástanítás stratégiájában együtt alkalmazzák a globális és az analitikus-szintetikus módszert.

A globális program 90 szót és 6 toldalékot tartalmaz 17 csoportban. A tanítás tárgykép és szóképek egyeztetésével folyik.

A kilencedik napon lépnek be a betűk, s innen kezdve már a szóalakok elemzése, majd szószerkezetek olvastatása folyik.

Az egyes gyerekek sajátos tanulási tempójához igazodóan a **módszerek** előnyeit érvényesítik.

Az olvasástanítás két szakaszban történik.

Első szakasz:

- Megismertetik a teljes betűkészletet.
- Elsajátítják a betűösszevonás algoritmusát

Második szakasz:

- Hosszabb időt szán az olvasási képesség fejlesztésére, mely adott esetben a nyolcadik év végéig tartja megvalósíthatónak.
- A program a néma-értő olvasásra, a gyorsolvasásra, a könyv és a könyvtárhasználat képességére helyezi a hangsúlyt.
- Kiemelt jelentőséget tulajdonít a kommunikációs szempontú felolvasás tanításának, és a helyes ejtésnek.

A kommunikációs elvű olvasás lényege

A programban részletesen ki van dolgozva, hogyan kell felolvasni az egyes prózai típusokat, Így az olvasásra kijelölt szövegek lehetnek: újsághírek, rádióműsorok, ismertető szövegek, versek, állatmesék.

A program egyedi vonásai

- olvasási képesség megalapozása:
- néma-értő olvasás,
- gyorsolvasás,
- felkészülés nélküli (blattoló) hangos olvasás,
- felolvasni tudás.

- gyorsolvasás fejlesztése: a perifériás látást, a fixáció-szélességet, a látószög növelést, a jelfelismerést, a hibakeresést célzó gyakorlatokkal.

Írástanítás módszerei

A betűtanítás lépései ún. betűtanulási modell szerint történnek, melynek felnagyított formában a tanterem falán függenek. A lépések:

- a betűtanítási modell olvastatása,
- a betűfelismerés gyakorlása,
- összevonás rendezett szóhalmazon,
- néma és hangos olvasás,
- elől egy tárgykép és egy szókép van, ezt a tanító elolvassa, majd elolvastatja a gyermekkel,
- a tanító megnevezi, elolvassa a nyomtatott kisbetűt,
- majd megnevezteti és elolvastatja a gyerekekkel.

Az írás megtanítása párhuzamos a betűolvasás tanulásával. Sajátossága, hogy megengedi a kéz felemelését a betűalakításkor, nem alkalmazza az áthúzásos vonalvezetést.

4.1.3 Lovász - féle intenzív-kombinált program

Három hetes előkészítés van, melyet a szerző tájékoztatói szakasznak nevez. Ekkor történik:

- a képes betűismertetés, valamint,
- a betűelemek tanítása. A betűelemeket négyzethálóban helyeztetik el, majd nagyobb méretű vonalközben, végül a szokásos vonalközben.

A hanganalízist ez a program is késlelteti.

A módszer sajátosságai

Azonnal, minden előkészítés nélkül tanítja a hang-betű kapcsolatokat, képekkel rögzítve.

Egyszerre tanít meg hat betűt.

A betűfelismerés és betűszintézis munkáját semmiféle hangismertető, hangösszevonó gyakorlat nem előzi meg.

A megfigyelési időszakot elhagyja, azonnal olvastat.

Az olvastatva író megoldás során szinte párhuzamosan tanítja az írást és az olvasást.

Két hét alatt minden betűt ismertet, ekkor vonalelemeket írat.

A következő szakaszban a nyomtatott betűk olvasásgyakorlását és a betűcsoportos írást párhuzamosan végzi.

Az első, gyors áttekintés után lassabban gyakoroltatja hang-betű kapcsolatát és az összeolvasást.

A néma olvasásra helyezi a hangsúlyt.

Tankönyvei: Betűvásár, Gyermekvilág.

Az olvasás megtanulását három szakaszra bontja a módszer:

Első, tájékozódási szakasz

Képekkel tanít meg minden egyjegyű betűt. A hasonló formájú és hasonló hangzású betűket egymástól távol tanítja. Ebben az időszakban írás-előkészítő feladatok vannak.

Második, jártassági szakasz

Itt újra tanítja a betűket. Ezzel mélyül a betűismeret és kiegészül a kettős betűkkel. Ekkor kezdődik a betű-összeolvasás. Az olvasással együtt az írott betűalakokkal is megismerkednek a gyerekek a vonalvezetési hasonlóság szerinti csoportokban.

Harmadik, olvasástanítási szakasz

Az olvasás tanítása, gyakorlása mondat és önálló szövegolvasással, és az ezekhez kapcsolódó feladatmegoldással történik.

4.1.4 Tolnai Gyuláné: Ábécéskönyv: heurisztikus programozású olvasás- és írástanítási módszer

Ezt a módszert programfalas módszerként is szokták emlegetni. A heurisztikus jelző a tanulás során, a gyerekekben a felismeréskor keletkező öröme utal, ami a tanuláshoz való pozitív hozzáállást biztosítja. Tankönyvek a programhoz: Ábécéskönyv, Olvasókönyv, Írás munkafüzet I. és II., Feladatgyűjtemény

Tan eszközök elemzése:

Az Ábécés olvasókönyvnek nincs előkészítő szakasza, azonnal a betűtanítással indul. A magyar nyelv ritmusát meghatározó magánhangzókkal kezdi a tanítást. A tanulás egész folyamatát végigkíséri a csak magánhangzókat kiejtő beszéd. Az olvasás és az írás játékos mozgással kísért gyakorlása és rögzítése alapvető jellegzetessége a módszernek.

Az olvasástanítás valamennyi mozzanata a: betűismertetés, hangoztatás, hangkapcsolás, betűfelismerés, szóalkotás, mondatalkotás a módszerhez készült programfalhoz kapcsolódik. A könyv a betűkapcsolás begyakorlását segíti. Az Olvasókönyvben a gyakorláshoz változatos feladattípusokat találunk. Olvasnak a gyerekek: betűzve, szótagolva, csak magánhangzók kiejtésével, szóképekben és folyamatosan. Sokat olvasnak kórusban. Az írás tanítása párhuzamosan történik az olvasástanulással.

Az *Írás munkafüzet I.* a betűformák megtanítását és gyakorlását segítő feladatokat tartalmazza. A tanulók álló írással tanulnak írni.

Az *Írás munkafüzet II.* használata lehetőséget ad a szavak és a mondatok írására. A változatos feladatsor, nagy hangsúlyt fektet a szép íráskép kialakítására. A gyakorló anyag a helyesírás fejlesztését is elősegíti.

A program további jellemzői:

A programban több mint százezer programlehetőség van. A módszer algoritmus rendszeren alapul, ezért alkalmas számítógépes feldolgozásra is.

A tankönyvben minden kép indító, kiemelő, és gyakorló szempontokat szolgál. Sajátosság, hogy a módszer kidolgozója 76 mondókát írt a hangösszeolvasáshoz. Szókincsfejlesztésben és emlékezetbe vésésébe látja a szerző ezek szerepét fontosnak. Jelentősen eltér a program más módszerekhez hasonlítva a vizuális, auditív és a mozgási készségek fejlesztésében. A hangzás és a szó hangalakjára való elvonatkoztatás fontos mozzanat a módszerben. Improvizatív dallamvonalas hangösszevonást ajánl a szerző. Ez azt jelenti, hogy a hangösszevonásokat el kell énekelni, ami játékos tréning a gyerekeknek. A magánhangzók időtartamát mozgásokkal érzékelteti. Rendszeresen végeztet tréningeket, amelyeknek az a funkciója, hogy az agy jobb és bal oldalát foglalkoztatva a memóriát fejlessze. A magánhangzók kiejtését az íráshoz is nagyon fontos pattintásos mozgásgyakorlatok irányítják.

Az olvasástanítási módszer analitikus-szintetikus, mégpedig kiegyensúlyozott megoldás. Az analitikus tevékenység: a szófelbontás – a programfal segítségével történik. A szintetikus tevékenység: az összeolvasás – pedig az ábécékönyvvel. A programfal segítségével számtalan kombináció alkotható. A programfal 3 részből áll:

- a könyvekben találhatóak a magánhangzók, rövid-hosszú párokban,
- a házakban vannak a mássalhangzók,
- a vonaton pedig a nagybetűk, mivel ezek – a vonaton utazó gyerekek nevének kezdőbetűi is egyben.

A kisbetűk mellett mindig látható: az alapszó tárgyképe, a számok 1-5-ig, a programok jelzései. A nagybetűk fölött toldalékok vannak, így vonattal mondatalkotásokat is lehet végezni. A programfalon háromféle program van:

- körprogram,
- négyzetprogram,
- háromszögprogram.

Körprogram azt jelenti, hogy olyan szót kell keresni, amelyben az adott hang valahányadik helyen áll.

Négyzetprogram azt jelenti, hogy olyan szavakat kell gyűjteni, melynek bizonyos hangja megegyezik az alapszó bizonyos hangjával.

Háromszögprogram azt jelenti, hogy olyan szavakat kell keresni melyekben az adott hangból 2, 3 stb. van.

A programozáskor analizálni kell a szavakat:

- egyrészt sorba kell venni a hangokat, egymás után, ez a szekvenciális analízis,
- másrészt ki kell emelni egy hangot a többi közül, és meghatározni a helyzetét, ez a pozíciós analízis.

A programozásnak az az előnye, hogy nem kell hosszú utasításokat adni. A programokat a gyerekek könnyen megjegyzik, s később ők is készítenek programot a szavakhoz.

4.1.5 Esztergályosné: Az én ábécém hangoztató – elemző - összetevő módszer

Az előkészítő időszak (kb. 3 hét) legfontosabb feladata: a kisgyermek bevezetése az iskolai életbe, a zökkenőmentes, törésmentes átmenet biztosítása az óvodából az iskolába. Ebben az időszakban a játékos hangoztató és hangösszevonási gyakorlatok során ismerkednek meg a gyerekek a hangokkal. Ekkor tanítja meg a hangok összevonását, lerakva ezzel az összeolvasás alapjait.

Taneszközök: Az én ábécém, Első olvasókönyvem, Betűfaló, Betűhívó képek, Kisbetűs írólapok, Kisbetűs gyakorló írásfüzet, Szépen, helyesen! – írás munkafüzet, Nagybetűs gyakorló füzetem.

Az olvasás előkészítése: hangleválasztás, hangösszevonás, hanganalízis.
Olvasás: szótag, szó, szó szerkezet, mondatok, nyelvtörők, mondókák, szöveg olvasása.

Az én ábécém olvasókönyv a hangoztató – elemző - összetevő módszer alapján ismerteti meg a hangokat és a betűket. A szintetikus-analitikus módszer segítségével szótagolva tanít olvasni. A gyermekek kezdetben a két-három hangból és betűből álló szótagokat sokkal könnyebben olvassa össze, mint a hosszabb szavakat, amelyeket sem látószögével, sem értelmével nem tud még könnyedén átlátni. Szótagolással alapozza meg a helyesírási készséget is.

A Betűfaló című első osztályos gyakorló olvasókönyv azoknak a tanulóknak az olvasását segíti, akiknek kevés az Első olvasókönyvem, és lassabban haladnak a betűvetés tudományában. A rövid mondókák, találós kérdések, közmondások, népmesék és rövidebb ismeretterjesztő szövegek számukra is jól szolgálják a folyamatos olvasás megtanulását.

Írásfüzetek elemzése

Gyöngybetűk írás munkafüzet először a kisgyermekkel a finom, laza színezést, ceruzafogást tanítja meg a színes rajzok kiszínezésével. Majd módszeresen gyakoroltatja az írás- és betűelemeket, hogy szépen kialakíthassa a gyerekek finommozgását.

A kis- és nagybetűs írólapok is az írás előkészítését, az íráselemek, betűelemek, a kisbetűk és a nagybetűk vázolását segítik.

Szépen, helyesen! - írás munkafüzet először átismétli a kisbetűk írását, hogy elmélyítse és megerősítse a betűk vonalvezetését és kapcsolatát. A nagybetűket az azonos alakú vagy egymáshoz közel álló betűcsoportokban tanítja, hogy a tanulóknak könnyebb legyen leírni és megjegyezni. Alapozza a helyesírást is a szótagolásra és mondatalkotásra készítő gyakorlatokkal.

4.1.6 Hernádiné: Ábécéskönyv – Mesék az ABC - házból: helyes ejtésre alapozott elemző - összetevő módszer

Ez az olvasástanítási eljárás a szintetizáló módszer egyik változata. Épít a hagyományokra, de továbbfejleszti azokat. A program alapvető módszere a helyes ejtésre alapozott elemző-összetevő olvasástanítás, amely a szintetizáló módszerek közé tartozik. Ez az eljárás a hangok helyes ejtését jóval előbb tanítja, mint a megfelelő betűjeleket.

Integrált tankönyvcsalád könyvei: Ábécés olvasókönyv, Mesék az ABC-házból olvasókönyv, Beszéd, olvasás, írás munkafüzet, Írásfüzet, Írás munkafüzet, Olvasás munkafüzet

Az Ábécéskönyv felépítése:

Alapozó időszak:

A tanulók ismereteinek, képességeinek megfigyelése: kéz és a szem koordinálási képességeit, valamint a kézügyességet méri és fejlesztik. Az olvasásához és íráshoz szükséges részképességek fejlesztésének megkezdése. A magánhangzók és mássalhangzók helyes ejtésének tanítása, a hangok felismerése szavakban, magánhangzók összekapcsolása néhány mássalhangzóval. A hang és a betű kapcsolatának megteremtése: magánhangzók betűjelének megismerése, íratása nyomtatott nagybetűvel.

Először a hangokat, majd a betűket tanítja, és ezekből szintetizálja a nagyobb nyelvi egységeket: a szótagokat, a szavakat, a mondatokat és a szöveget. Rásegítő módszerként megtanítja a szótagolást, de mindjárt megteremti az átmenetet a szavak, szószerkezetek folyamatos olvasására. Így a szótagoló olvasás nem akadályozza a szövegértő olvasást.

Betűtanítás időszakában: először a nyomtatott nagybetűket (magánhangzókat), majd a nyomtatott kisbetűket tanítja.

Írás tanítása – késleltetett. Az írott betűket a nyomtatottakból vezeti le, és csak az olvasás megtanulása után ismerteti meg a tanulókkal. Ezzel az olvasástanítási eljárással összekapcsolható:

körformára épülő betűtípus, vagy az enyhén jobbra dőlő írás.

A betűk tanításának sorrendjét a beszédbeli gyakoriság, és a hasonlósági gátlás kialakításának megelőzése határozza meg.

4.1.7. Adamikné – Gósy-Lénárd: A mesék csodái – hangoztató - elemző-összetevő módszer

Legfontosabb tevékenysége a nyelvi tudatosság fejlesztésének megkezdése. Középpontjában a beszéd áll, erre alapoz a továbbiakban végig. A hathetes előkészítő időszak az olvasást és az írást alapozza meg. A folyamatos beszéd felbontása kisebb egységekre, mondatokra, szavakra, majd a szótagolás és a hanganalízis. A hangoztató – elemző - összetevő módszer lényege: a hangoztatás elsődlegessége, valamint a szóból (szövegből) való kiindulás, az analízis, a hang/betűtanítás, majd visszatérés a szóhoz, szöveghez, a szintézis, végül a gyakorlás. Tehát a tanításban mindig jelen van az értelmes szó és az értelem nélküli hang. Egyszerre tanítja az értő olvasást és a pontos dekódolást

Tan eszközei: A mesék csodái ábécés és olvasókönyv, Írás-előkészítő – munkafüzet pauszbetéttel, Varázsceruza I. – első írásfüzet (kisbetűk) I. Félév, Varázsceruza II. – második írásfüzet (nagybetűk) II. Félév, Vázoló- és íráskészség-fejlesztő füzet I., Vázoló- és íráskészség-fejlesztő füzet II., Törpemérce – anyanyelvi tesztelő diagnosztikus felmérések
Az ábécéskönyv felépítése:

- Betűtanítás: előbb kisbetű, utána a nagybetű.
- A kisbetűs szakaszban szótagra bontás.

Nagybetűs szakaszban az első három olvasmány szótagokra bontva, majd folyamatos olvasás.

Motivációs rendszere a mesevilág, melynek főszereplői a törpék, innen az ábécéskönyv népszerű elnevezése: törpés ábécé. A mesék biztosítják az átmenetet az óvodai világ és az iskola között, közel állnak a kisgyermekhez. A mesék hangulata kedves, humoros, derűs. Természetesen, a mesék kapcsán a mindennapi élet számos kérdését meg lehet beszélni a kisgyermekkel.

Írástanítás

A párhuzamos írástanítás nagyon fontos az olvasástanítás szempontjából. Az írástanítás alapja a hanganalízis, ezt a program biztosítja. A hathetes előkészítés elegendő ahhoz, hogy a gyerekek az íráshoz szükséges alapmozgásokat elsajátítsák. Ebben segítségükre van az írás-előkészítő munkafüzet és az előírt írásfüzet.

A program jellemzői

- A program egyenként tanítja a betűket, minden betűtanító órát gyakorlóóra követ.
- A betűsorrend megállapításában figyelembe veszi a hazai beszédpercepciók kutatásait.

- Ügyel a hosszúság fokozatos növelésére, valamint a szóstruktúra fokozatos nehezítésére.
- Eleinte nagy betűméretet ad, majd fokozatosan csökkenti.
- Szótagokra bontva mutatja be a szavakat a nagybetűs rész harmadik olvasmányáig.
- Mindig a hangtanítással kezd, ezt követi a hangnak megfelelő betű tanítása a klasszikus hangoztató – elemző - összetevő módszer szerint.
- Az ábécés- és olvasókönyv szereplői a törpék, anyaga a kisgyermekhez közel álló mesevilág.
- A könyvhöz írás-előkészítő és két előírt írásfüzet tartozik.
- Tanári kézikönyve megadja az előkészítő szakasz összes óravázlatát, dosszié rendszerű.

4.1.8 Báder Ilona: Ábécés olvasókönyv: hangoztató–elemző–összetevő módszer

Az előkészítő időszakban, mely négy-hat hétig tart, mód nyílik a hívóképek segítségével:

- a szókincsfejlesztésre,
- a térirányok gyakorlására, /alatta, fölötte, mellette, közötté/,
- a sorszámnevek alkalmazására,
- a hangleválasztásra és hangösszevonásra,
- és az írás-előkészítésre.

Tankönyvek: Ábécés olvasókönyv, Anyanyelvünk világa, Írás munkafüzet

Az ábécéskönyv felépítése:

- Betűtanítás: előbb a kisbetűk, utána a nagybetűk.
- A betűtanítás sorrendje megegyezik a mai, legelfogadottabb, Meixner-féle módszerrel.
- 3-4 magánhangzó után, rögtön a hosszan hangoztatható mássalhangzó következik, hogy szótagokat, illetve rövid, értelmes szavakat tudjanak összeolvasni a gyerekek.
- A kisbetűs szakaszban szótagra bontás, hangleválasztás hangfelismerés, hangösszevonás van.
- Csak a teljes ábécé hangjainak elsajátítása után tartalmaz a könyv folyamatos, tagolatlan szöveget.

A tankönyv tartalmi felépítése

- illemszabályok, magatartási szokások, metakommunikációs gyakorlatok,
- anyanyelvi játékok a tiszta hangoztatáshoz,
- nyelvtörők, mondókák,
- sok mese és bábjátékra alkalmas szöveg,
- nyelvtani ismeretek
- *Nyelvtani ismeretek feldolgozása „Anyanyelvünk kincseivel”:*
- éneklő mondatok: a kijelentő és a kérdő mondat megkülönböztetése, mondatdallam,

- a „j” és „ly” helyesírása,
- szótagolás és elválasztás szabályai,
- összefüggő mondatok írása,
- a munkáltató könyv végén helyesírási szójegyzék segíti a tudatosítást.

Írás munkafüzet

A betűelemek elsajátítása során a nagyméretűtől halad a normál méretig. Minden lapon a figyelemfejlesztésre alkalmas feladat is található. Az írás irányának rögzítésére játékos feladatokat találhatunk, melyek a szem-kéz koordinációjának elsajátítására alkalmasak.

A kézlazító gyakorlatok a finommotorika kialakítását és elsajátítását biztosítják. Itt is megtalálhatóak a térirányok mélyítésére alkalmas feladatok, melyeket a „szív” jelének bal irányú rögzítése segít. A vonalrendszerben való tájékozódást segíti a ház szintjének (pince, földszint, padlás) megfelelő rendszerbe történő írása.

Két-három betű tanulása után a betűkapcsolásokat is a nagy alaktól indítja. Egyezteteti, gyakoroltatja a nyomtatott betűt az írott párjával. Az ábécé kisbetűi után tanítja meg a nagybetűket, melynek sorrendje: rövid és hosszú nagybetűs magánhangzó, egyjegyű és kétjegyű mássalhangzó.

5. A nyelvi tudatosság fejlesztése

A nyelvi tudatosság megléte előfeltétele az olvasásnak. Az olvasni kezdő gyerekek kell, hogy legyen némi fogalma a nyelv szerkezetéről: a mondatokról, a szavakról, a szótagokról és a hangokról. Ez a kezdet valóban nehéz, de nehézsége miatt nem szabad lemondani róla. A nyelvi tudatosság fejlesztése során két ellentétes műveletet kell gyakorolni:

- az *analízist*, vagyis a felbontást a szöveg, szótag, szó, hang sorrendben,
- a *szintézist*, vagyis az összerakást hang, szó, szótag, szöveg sorrendben.

Mindkét művelet szükséges mind az olvasáshoz, mind az íráshoz, de az olvasás alapvetően szintetikus, az írás pedig analitikus tevékenység.

A probléma a következő:

Az analízis és a szintézis nehéz a gyerekeknek. Különösképpen nehezek a hangokkal való műveletek, mert a hang formális jelenség, nincs jelentése. A hangtanítás az előkészítés legnehezebb feladata.

Az előkészítő időszak a legfontosabb feladata ezért a hangok leválasztása, melyet legegyszerűbben hangutánzás segítségével lehet megvalósítani. Miután ez már jól megy, akkor lehet csak hozzálátni az analitikus-szintetikus munkához. Nagyon lényeges és elengedhetetlen:

a hangok sorrendjének megállapítása a szóban-szóalakban, majd pedig az egyes hangok helyzetének a gyakorlása.

Az óvodáskorú gyermek tanulás nélkül is tud szótagolva beszélni. Ezt a képességét, ha nem vigyázunk rá, elveszítheti. A fent elemzett olvasástanítási módszerek nem támaszkodnak a szótagolásra, csak az első év végén, az elválasztás tanításakor veszik elő, s ekkor a gyerekeknek ügyvel-bajjal kell újratanulniuk. A szótagolásra pedig nagy szükség van.

A hangok felismertetésével, analízisével-szintézisével és a szótagolással Vekerdí Iréne programja foglalkozik. Ez a program eredetileg az óvodai korosztályra van kidolgozva, de az iskolai előkészítői időszakban is lehet alkalmazni. Különösképpen azoknál a programoknál ajánlatos, melyek nem fektetnek hangsúlyt a hangok felismertetésére.

6. Szótagolós olvasástanítási módszerek

A szóképes olvasástanítási technikán felcseperedett korosztályok sokszor olvasási problémákkal küszködnek. E módszerből való kiábrándultsággal párhuzamosan nőtt a hagyományos szótagoló olvasástanítás iránti igény. A hagyományos szótagoló olvasástanítás gyengeségeit kiküszöbölve, igyekeztek a kiadók egyre korszerűbb tankönyvcsaládokat megjelentetni. Miért tartják fontosnak a szakemberek a szótagolós olvasástanítást?

a. A pszcholingvisztikai kutatások szerint a szótag a beszéd és a beszédértés szervezője. A szótag igen fontos, ritmikai egység. A magyar nyelvre a tiszta szótagéjtés a jellemző. A szótag létét és terjedelmét a konvenció szabályozza. A szótag a helyesírási konvencióhoz igazodik. Nemcsak az elválasztáshoz szükséges tehát az elválasztás, hanem a helyesírás tanításának nélkülözhetetlen és kezdetben egyetlen lehetséges eszköze. A gyermek korán és ösztönösen jól szótagol. Nyelvi tudatosságának fejlődésében a szótagelkülönítése az első lépés. Erre a készségre állandóan, később is nagy szüksége van, ezért meg kell őrizni a megfelelő olvasástanítási módszer segítségével. A szótag a szónál kisebb, de a hangnál nagyobb egység. A gyermek könnyebben áttekinti, mint az egész szóalakot. A kezdeti olvasástanításban technikai okból kell bontani a szóalakot. A felbontás segítség a szóalak dekódolásában. A szótagolás figyelmes munkára szoktat: gondosabban megnézi a gyerek a szóalakot mielőtt elolvasná.

b. *Szociális tényezők* hatása gyermekekre: a szülői háttér meghatározottsága. a szegényes családi anyanyelvi környezetben lehetőség az aktív szókinccs gyakorlására.

A korai beiskolázás: egy-egy részfunkció természetes biológiai érésének eltolódása miatt nincs szinkronban az iskolai követelményrendszerrel.

Az olvasókönyvek kiválasztásának meghatározó jellege:

A globális módszer gyorsított olvasástanítási tempója káros lehet.

A szóképes módszer nem illeszkedik a magyar nyelv sajátosságaihoz.
Az egyszerre több, új (5-6) betűt tanító ismeretet nehezen tudják feldolgozni a gyerekek.

7. Meixner: Játékház - diszlexia megelőző módszer

„A diszlexia 8-9 éves gyermekeknél fellépő nem szellemi illetve érzékszervi károsodásból eredő olvasási zavar.” A „diszlexia-gyanús” gyermek első jeleire már óvodában felfigyelhet az óvónő és a logopédus (jobb-bal iránytévesztés, helytelen fonémahallás-ejtés, megkésett beszédfejlődés). A diszlexia biztonsággal csak iskoláskorban ismerhető fel. Ez a módszer elsősorban azoknak a gyerekeknek használható, akiknek: beszédfejlődése zavart, a téri tájékozódása bizonytalan, formaérzékelésük gyenge, s így az olvasás-írás megtanulása nehézségbe ütközik.

A módszerhez tartozó tankönyvek: Játékház – Képes olvasókönyv, Játékház – Feladatlapok I. és II., Játékház – Betűtanítás I. és II.

Olvasókönyv

A magánhangzókat szájtartással, a mássalhangzókat hangutánzással tanítja. A tankönyv betűtanítási sorrendjének elsődleges szempontja, hogy egymástól távol tanulják a gyerekek mind a kiejtésben hasonló, mind az írásképből hasonlókat, így kerül el a betűk összetévesztését. Az új betűt minden helyzetben begyakorolják, játékosan, tapssal, képekkel egyeztetve. Szótagokat olvasnak, a szótipusok olvasása a szókép felismerését segíti majd.

A *Feladatlapok* szervesen kapcsolódnak az ábécéskönyvhöz. A feladatsorok egymásra épülnek, egymással párhuzamosan használhatók. Az I. számú lapok szétvághatók, a képek és a szóképek rakosgatásával manipulatív úton is ügyesítenek. A II. számú füzetben található a kiszínezhető, összekötő rajzos szótagoló feladatok, az írás tanítását előkészítő gyakorlatok.

A *Betűtanítás* a késleltetett írástanításhoz készült. Először íráselemeket tanít. Ennek célja, hogy a gyerekek begyakorolják a ceruzafogást, a kéz csúsztatását a papíron, a lendületes vonalvezetést. A vonalközök szélesek, s fokozatosan térnek át a szabványos méretű írásra. Az írástanítás is figyelembe veszi a tévesztés lehetőségét, így a lassúbb ütemű munkában mód nyílik a stabil betűrögzítésre. A sorokban való tájékozódást segíti a gyerekek számára a ház szintjének megfelelő rendszerbe történő írása. A módszer nagy előnye, hogy a gyerekek képességéhez alakítható a betűtanítás ütemezése. Nem erőlteti a gyors haladást, biztos tudásra épít. A szótagolást fokozatosan elhagyják, a versek, olvasmányok válogatása a gyerekek életkori sajátosságait figyelembe veszi

8. Megfigyelési szempontok az előkészítő időszakban

Gyakori és általános problémát jelent az iskolába érkező gyerekek heterogén összetétele. Mivel az óvoda már nem tölt ki iskolaérettségi személyiség-lapokat, ezért a tanítónő csak előkészítő időszakban tudja felmérni osztálya képességszintjét. Ennek megállapításához szeretnék adni olyan szempontokat, melynek kitöltésével, reális képet kaphatnak a tanítók kisiskolásukról.

- Nagymozgások
- Finommotorika
- Értelmi képességek
- Emlékezet
- Beszéd
- Szociális fejlettség [<http://www.diszlexia.info/abeceskonyvek.htm>]

9. Meixner-módszer általános bemutatása

Meixner Ildikó gyógypedagógus, pszichológus és pedagógiai szakpszichológus, Földes Ferenc- és Apáczai-díjas, a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetettje. 1951-ben végezte el a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát, 1963-ban pedig az ELTE pszichológia szakát. A megkésett beszédfejlődés és dyslexia összefüggéseit kutatva dolgozta ki a dyslexiás gyermekek reedukációjára és a dyslexia prevencióra alkalmas módszereket, szemléltető eszközöket és diagnosztikai eljárásokat. Kezdeményezője és vezetője volt a Beszédvizsgáló Országos Szakértői Bizottságnak. Nevéhez fűződik számos speciális osztály beindítása a súlyos dyslexiások, dyslexia veszélyeztetettek számára, továbbá logopédiai 1. osztályok. A tudás és humánus szoros egységében végezte sokrétű munkáját túlnyomórészt a Festetits Utcai Beszédjavító Intézetben. 2000. február 27-én életének 72. évében elhunyt.

A diszlexia a tanulási zavarok fogalomkörébe tartozó intelligenciaszinttől független olvasási és helyesírási gyengeséget jelent.

Átlagosan intelligens gyermekek veleszületett vagy korai gyermekkorban szerzett képtelensége arra, hogy az olvasást és írást a szokott módon elsajátítsák.

Meixner módszer:

A terápia alapelve, hogy a fejlesztést azon a szinten kell elkezdni, illetve folytatni, ahol a gyermek képességei alapján még biztonsággal mozog. A funkciók hierarchikus felépítettsége miatt, az alacsonyabb szintek erősítésével, újratanulásával készíthetjük csak elő a magasabbrendű, bonyolultabb funkciók elsajátítását.

A tananyag kis lépésekre bontva, vissza-visszatérő ismétlésekkel kiegészítve, a fokozatos felépítés elvének megvalósítását szolgálja. A betűtanítás hármasszociációs kapcsolatának kialakítása (akusztikus, vizuális, beszédmotoros) és annak következetes betartása a tanulás során sokoldalú asszociatív megerősítésként szolgál. A Ranschburg-féle homogén gátlás kialakulásának megelőzése is komoly szempont az oktatás folyamán. A gondolkodás merevségének, letapadásának elkerülése, megelőzése is fontos célként jelenik meg. Nagy hangsúlyt fektet a gyermek pszichés, önbizalmi megerősítésére, így a pedagógus csak pozitív visszacsatolást, fejlesztő értékelést alkalmaz végig a tanulási folyamat során.

Az olvasás tanítás lépései:

1. Betűtanítás:

- a homogén gátlást kerülő betűsorrend alapján, az egymással vizuálisan, akusztikusan, motorosan felcserélhető betűk távol tanítása egymástól,
- magánhangzók tanítása artikulációról,
- mássalhangzók tanítása hangutánzással.

2. Összeolvasás tanítása:

- betűsorrend betartásával zárt, majd nyitott szótagok olvasása,
- az összeolvasás „játékos szituációban” történik,
- szótagok felismerése,
- betűismeret mélyítése szótaggyakorlatokkal,
- jelentés felismertetése.

3. Szavak olvasása szótípusok alapján:

- 2-2 betűből álló nyitott szótagok (lá-da),
- 3 betűből álló zárt szótagok (mos),
- 2-3 betűből álló nyitott-zárt szótagok (lá-bas),
- 3-2 betűből álló zárt-nyitott szótagok (bál-na),
- 3-3 betűből álló zárt-zárt szótagok (raj-zol).

Mondatok olvasása:

- Rövid egyszerű kijelentő és kérdő mondatok olvasása.
- Szavakból mondatok összerakása, olvasása.
- Fokozatosan bővülő egyszerű mondatok olvasása.
- Összetett mondatok olvasása.

Szövegek olvasása:

- Két összetartozó mondat olvasása.
- Szöveg hosszának növelése a mondatokkal.

Az olvasástanítással párhuzamosan de késleltetve ütemezve kezdődik el az írástanítás. Az írás előkészítésének, a motoros képességek fejlesztésének, kiemelt szerepe van. Ma már a módosított Köznevelési Törvény is biztosítja a törvényi lehetőséget, hogy a tanulási nehézséggel küzdő, illetve a sajátos nevelési igényű gyermekek hozzájuthassanak a fejlődésükhöz nélkülözhetetlen, számukra legalkalmasabb oktatási-nevelési ellátáshoz. [<http://www.vitaminsziget.com/cikk.php?id=2118>]

A legzseniálisabb olvasástanítási módszer sokak szerint a Meixner Ildikó nevéhez kötődik. Egy sajátos betűtanítási sorrend alapján halad a program, ez a sajátos sorrend különös gondot fordít arra, hogy egymástól lehető legtávolabbi pontokon vegye elő az egymással bármilyen tekintetben hasonló, ezáltal könnyen összekeverhető betűket. Ennek az oka a Ranschburg-féle homogén gátlás elkerülése, alapja egy fontos felismerés: az egymással összekeverhető dolgokat az emberek hajlamosak is összekeverni. A hangok és betűk sorában témérdek egymással hasonló jelenséget lehet tapasztalni, a hangok hasonlíthatnak képzésük helye, időtartama szerint.

A betűk is hasonlíthatnak egymáshoz, gondoljunk csak a vizuálisan egymástól alig eltérő b és d betűkre. A betűtanítás során minél közelebb kerülnek egymáshoz az egymáshoz bármilyen szempontból hasonlatos elemek, annál nagyobb az interferencia veszélye, annál nagyobb lesz később az esélye az olvasás során a betűcseréknek.

A tanítás során kiaknázza a metodika a minél több modalitásból történő megerősítést, ez azt jelenti, hogy minden egyes hang-betű megfeleltetés kialakítása során sok időt fordítanak arra, hogy tapintással, látással, hallással alaposan körüljárják folyamatot. Pl. részletesen megbeszélik a gyermekekkel, hogy egy adott hang kiejtése közben mi történik a beszédszervek szintjén, akadályba ütközik-e a levegő az artikuláció során, ha igen, akkor hol vannak ezek az akadályok, az adott beszédhang zöngés vagy zöngétlen stb. Ugyanígy a hanghoz tartozó betű megtanulásánál részletesen megbeszélik milyen részekből, elemekből áll az adott betű.

Aztán az írott megfelelője megtanításánál levegőbe rajzolják, nagyméretű papírra írják, a betű vonalait lekövetik mozgással is, dörzspapírból kivágott nagyobb méretű papíron végigtapogatják azt stb. Ezáltal sok-sok érzékszervvel megtapasztalhatja a gyermek ezt a rendkívül elvont szimbólumrendszert. Ha a tapasztalatok több modalitásból érkeznek egy adott dologgal kapcsolatban, ha összekötődik a tapasztalás vizuális, hallási, mozgásos, tapintásos területtel is, sokkal szilárdabb emléknym rögzül, stabilabb tanulást eredményez.

A speciális sorrend és a több csatornát bevonó tapasztalatszerzés mellett a Meixner olvasástanítási módszer sikerének záloga továbbá a szinte azonnali összeolvastatás. A gyermeket rendkívül motiválja az olvasástanulás kezdetén, hogy az írás, ami a buszjegyen, a

boltok feliratán, a mesekönyvei oldalán látható, többé már nem titok előtte, hiszen azt el tudja olvasni. De valljuk be őszintén, az első olvasásórától még hosszú út vezet addig, hogy értelmezve tudja saját mesekönyvét elolvasni a gyermek. Nem így a Meixner-módszer olvasástanítása során! Gondosan kialakított betűtanítási sorrendnél az is vezérelv volt, hogy olyan betűket tanítson először a program – beleértve magánhangzókat és mássalhangzókat egyaránt – melyeket egymás mellé állítva és ilyen módon először egy, később két, majd fokozatosan növekedő szótagszámot kialakítva értelmes magyar szavakat lehet kapni. Gyakorlatilag azonnali sikerélményt nyújt a gyermeknek ilyen módon az olvasás. Ráadásul a módszerhez több olyan segédanyag is íródott, amelyekben életkorhoz, fejlettségi szinthez, osztályfokhoz igazodó szóanyag található. A szövegek összeállításánál arra is külön gondot fordítanak, hogy szűrt szóanyag szerepeljen. Ez azt jelenti, hogy az adott téma szövegei, olvasás- és írástanításhoz kötődő gyakorlatai nem tartalmazzak olyan betűt, amellyel még módszeresen nem foglalkoztak, illetve ami az adott betű megtanulásakor elkerülendő, mert hasonlósága miatt fennáll a betűcsere előfordulásának veszélye.

A módszer alapszemlélete a fokozatosság elve

Ez azt jelenti, hogy nagyon apró lépésekben halad előre a tanítás. A fejlődési szintek fokozatos bejárásának gondolata már Piaget elméletében meghonosodott, lényege, hogy nem lehet, illetve kevésbé hatékony, sikeres az alsóbb fejlődési szintek megkerülésével összetettebb teljesítmény felé törni. Nagy figyelmet szentel Meixner az analízis és szintézis képességének, metodikája, minden egyes gyakorló feladata lépten-nyomon azt erősíti, hogy a részekből hogyan épül fel az egész és hogy az egészet részleteire lehet bontani. Kezdetben betűket tanít (a betűelemek egymáshoz való viszonyának elsajátításáról már fentebb említést tettünk), azután két betűből szótagot alkot, ezt követi a szótagok hosszának növekedése, illetve szószervezetekben való gyakoroltatás.

Innen jut el az egyszerű mondatokig, aztán a bővített, végül az összetett mondatokig. Egyhamar a bekezdések, rövid történetek szintjén mozog az olvasás megtanítása során. Nem csupán a szóanyagok egyre bővülő repertoárjával, szűrt, gondosan összeválogatott szövegekkel, de a gyakorlófeladatokkal is sikeresen és hatékonyan megtámogatja a megszerzett ismeretek beépülését, automatizálását. Iskoláskorúaknak szánt gyakorlatai bár zömében papír-ceruza feladatok, mégsem hasonlítanak egy az egyben a szokásos iskolai példákhoz.

A feladattípusok közül kiemelkedik az a csoport, mely a téri irányokat és a relációkat mélyíti el. Ebben a kultúrában mindent fentről lefelé és balról jobbra sorrendben végzünk: ilyen haladási irányban folyik az olvasás, írás és a számolás is. Sok gyermeknél a jobb és bal irányok megkülönböztetése nem stabil még saját testen sem. Ugyanígy többüknek nehézséget

jelent a téri relációk helyes alkalmazása (alatta, fölötté, mögötte, közötté stb.), különös tekintettel az irányhármasságra (Hol? Honnan? Hová? kérdésekre válaszoló irányultság), mely a magyar nyelvben a szavak végén található toldalékokból derül ki. Amellett, hogy mindezek a fogalmak saját testen sem stabilak az esetek nagy százalékában, hogyan lehetne elvárni azt, hogy először térbe, majd síkba transzformálva ezeket az ismereteket hármas vonalközbe b, d, p betűket kanyarítson a nebuló. A hármas vonalközben ott a felső, középső és alsó vonal. Az előbb említett betűk hasonló elemekből állnak, szár és pocak, de korántsem mindegy, hogy melyik vonalról indítjuk a grafémát és, hogy milyen elemet hogyan illesztünk egymás mellé.

Az egész folyamat elvégzése során csak úgy repkednek az irányok és a relációk. Ha ezek az ismeretek nincsenek meg a gyermekben, még hozzá automatizmus szintjén, akkor bármilyen okos és szorgos és figyelmes is lehet a diák, törvényszerű, hogy munkája során fényévekre fog lemaradni a többiektől. Van, aki az ügyes kompenzálásának megfelelően hamar kialakítja bizonytalanságát elkerülendő, hogy az ablak felőli kezem a jobb, de ez nem egy minden szituációban hatékonyan alkalmazható stratégia, ez nem egy stabil, biztos tudás.

A gyakorlófeladatoknál meg kell említeni azt is, hogy sok eszközzel, így a kellékekkel való manipulálással is él, ami izgalmasabbá, változatosabbá teszi az elsajátítást és egyben szilárdabb tanulási folyamatot eredményez. Arról nem is beszélve, hogy nem passzív a gyermek a padban ülve, hanem aktív részese lesz az olvasás megtanulásának.

Segíti az olvasási zavar megelőzését is

Az olvasási zavar egyik leggyakoribb szimptomája a szókincs szűkös volta, a kifejezőkészség szegényessége. Sokszor maga a beszéd és nyelv fejlődésének eltérései, zavara okozza, hogy megfelelő intelligencia szinttel a gyermek ugyanannyi gyakorlási idő és anyag mellett képtelen elvárható szinten elsajátítani az olvasást. Meixner külön figyelmet szentel annak is, hogy igazi értő, értelmező olvasás jelenjen meg, illetve rengeteg szókincset, kifejezőkészséget aktivizáló gyakorlatot épít módszerébe. Szinte nem marad szó sor olvasási gyakorlat nélkül, hogy a szóanyagban előforduló szavakat változatos feladatokon át ne értelmezze. Ilyenek a mondatbefejezések, szógyűjtések, szómagyarázatok mondatba foglalással, szinonima-kereséssel stb. Mindez sokoldalúan megtámogatja, illetve segít kiküszöbölni a beszéd és nyelvi kifejezőkészség deficitjére épülő olvasási zavarokat.[<http://www.gekkonet.hu/blog/gondolatok-meixner-modszerrol/>]

A Meixner-féle módszertan alapvető sajátosságai

Általánosan használható, mert kidolgozásánál a fő szempont az akadálymentesítés volt. Meixner Ildikó feltérképezte az akadályozó tényezőket az olvasástanulás folyamatában, és az olvasás, szövegértés elsajátításának előfeltételeit. Módszertanát ezek

figyelembevételével alakította ki. A Meixner-módszerű olvasástanítás tudományosan megalapozott elméleti háttérre támaszkodó, részletesen, aprólékosan kb. 30 év alatt kidolgozott és kikristályosodott komplex folyamat. Olvasástanítási módszereink túlnyomó többsége gyakorlati megalapozottságú. Ezekben a módszerekben döntően azon van a hangsúly, hogyan, milyen feladatokkal, ütemezésben tanítsuk a gyerekeket. Kevésben találunk arra is tudományosan is megalapozott válaszokat miért kell, érdemes a leírtaknak megfelelően tanítani. A Meixner-módszertanban viszont az alapelvek a metodikai elemeket logikus, nyomon követhető láncolatokba rendezik. Mindig lehet tudni, hogy mit miért próbáltatunk ki, gyakoroltatunk, figyeltetünk meg a gyerekekkel menet közben, melyek a feladatok konkrét céljai. Nem csak a főcél, az olvasni tudás meghatározott, hanem az eléréséhez szükséges részcélok is körvonalazottak, menet közben folyamatosan szem előtt tarthatóak. A módszertanban vannak megoldások az új pedagógiai kihívásokra is. Az elmúlt évtizedekben a gyerekek szocializációjának területén felgyorsult változások a Meixnermódszertan több előnyét is felszínre hozták. Például ilyen, hogy Meixner Ildikó eleve figyelembe vette, hogy vannak gyerekek, akiknek figyelmi kapacitása korlátozott. Az ingerekben gazdag környezetben felnövekvő mai tanítványaink figyelem deficitjét jól kompenzálják a beépített módszertani megoldások. Azzal, hogy az artikuláció megfigyeltetését is bevonjuk az olvasástanítás folyamatába, a gyerekek figyelmét visszaterelhetjük a szóbeli közléseknél is az artikulációra is támaszkodó szövegértésre, ami a szinkronizált filmekben felnövekvő nemzedéknek már nem egyértelmű tevékenység. A módszertan kiemelt törekvése a vizuális megerősítésre egyre inkább vizuális túlsúlyú kommunikációs környezetünkben nagy előny az oktatás folyamatában. Az analógiákon alapuló megközelítések, melyekben a gyerekeket az egyedi jelenségektől, azok megfigyeltetése, rendeztetése, segítségével vezetjük el az általánosítások felé, alapozzák a tudományos megfigyelési technikák elsajátítását, elősegítik a tanulás tanítását is. A borítékos feladatok rendszere olyan eredeti pedagógiai eszköz, amely nem csak a manipulációt vonja be a tanulási folyamatba, hanem rendkívül rugalmas, sokszínű, felhasználási lehetőségeket is rejt a tanórai differenciálás területén. Fontos módszertani sajátosság, a kis lépésekre tagoltság, az aprólékos fokozatosság a tanulási folyamatokban való előrehaladásban. Ez a kezdeti lassú előrehaladás sokkal biztosabb alapokat eredményez. Az esetleges kudarcokat, nehézségeket minimálisra csökkentve biztosítja a jó hangulatot az órákon. Az elmúlt években többször is felmerült, hogy eljárt már az idő a Meixner-módszertan felett, vannak már ennél korszerűbb, eredményesebb alternatívák. Ezt sokszor olyan módszergazdák, tankönyvírók hangoztatták, akik maguk is merítették ebből a forrásból. Ezt a kritikát erősen megkérdőjelezi, hogy munkáik nem váltottak ki az eredeti módszertanhoz hasonló eredményességet jelző

népszerűséget a tanítók körében. Az olvasástanítási folyamatok jelenlegi modern tendenciái is a módszertan időtálló korszerűségét támasztják alá. A tankönyveink hatékony felhasználásához szükséges pedagógiai szemléletváltás nem könnyű. A munkafüzetek feladatainak megoldása önmagában még nem elég a gyerekek fejlődéséhez. Módszerünk lényege abban van, hogyan jutnak el tanítványaink a lehetőleg jó megoldásokhoz. Ezt a folyamatot úgy igyekszünk alakítani, hogy lehetőleg mindenki eljuthasson. A feladatok kialakítása alkalmas a hagyományos önálló feladatmegoldásokra, de ez csak a differenciált óraszervezés elősegítésének érdekében van így. Azért, hogy tudjanak a gyerekek időnként önállóan is dolgozni, amíg a tanító a másik csoporttal dolgozik. Ennek következtében a széles körben elterjedt, a döntően feladatlap kitöltésen alapuló tanítási gyakorlathoz nehezen illeszkednek. Az olvasás szövegértés feladatok többsége túl nehéz megfelelő tanítói irányítás, közreműködés nélkül. Az sem biztosított, hogy a feladathoz kapcsolt, a megoldáson túli didaktikai célok teljesülnek, ha a gyerek csak önállóan tölti a feladatlapot. A nyelvtan munkafüzetek, ahol nem külön feladatsorokkal differenciálunk, még az olvasásnál is nehezebben alkalmazhatóak az ismeretközlésen, aztán ezek felhasználását igénylő feladatsorok önálló megoldásán és ellenőrzésén alapuló pedagógiai hagyományhoz. A munkafüzetünket hagyományosan felhasználók számára a feladatmennyiség kevésnek szokott bizonyulni. Hatékonysága is kérdéses. Ezt talán egy példán keresztül lehet jól szemléltetni, a nyelvtan tanítása fejezetnél található ilyen. Pedagógiai szemléletünk abban tér el az általánostól, hogy a pedagógiai folyamatok, ezen belül az adott órák tervezése, szervezése, és lebonyolítása során a figyelem fókuszja mindig a lemaradásra hajlamos tanítványokon van. Természetesen szem előtt tartva, hogy ez ne a többség rovására történjen. Ennek érdekében differenciálunk a segítségnyújtás szükséges és elégséges mértékével. A túl sok segítség, vagy annak állandósulása, majdnem olyan káros, mint segítség hiánya. Ha egy gyereket sikerül segítséggel sikerélményhez juttatni valamilyen tevékenységben, akkor további feladatunk, hogy ezt egyre kevesebb segítséggel, a végére már teljesen önállóan is képes legyen elérni. [Damó-Csorba 2012, 1-42]

10. Tóth Dóra Ábécéskönyv című tankönyvének bemutatása

A 2014-2015-ös tanévben az ukrájnában működő magyar iskolák első osztálya részére **Tóth Dóra Ábécéskönyv** című munkáját ajánlja Ukrajna Oktatásügyi Tudományos, Ifjúsági és Sportminisztériuma. A tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 1. osztálya számára készült, s a 4. átdolgozott és kibővített kiadásban került a tanulók elé 2012-ben.

A könyv kemény kötésű, 144 oldalas, tele színes képekkel. Tartalmilag három nagy részre oszlik fel.

- Szóbeli előkészítő szakasz (3-20 oldalon)
- Betűtanulási szakasz (20-103 oldalon)
- Olvasmányok (103-140 oldalon)

A 141. oldaltól javaslat olvasható az Ábécékönyv I. részének a használatához, valamint részletes tartalomjegyzékkel zár.

A szóbeli előkészítő szakasz 10 témakört foglal magában, a betűtanulási szakasz a nyomtatott és írott kis- és nagybetűkkel foglalkozik. Ez a legbővebb szakasza a könyvnek. A harmadik rész 38 mesét és verset tartalmaz.

A könyv elején jelmagyarázat segíti az eligazodást. [Tóth 2012, -144].

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által kiadott tantervjavaslatot kisebbségi nyelven oktató iskolák számára magyar nyelvből és olvasásból *Szerhijcsuk Júlia* fordította és dolgozta fel magyar nyelven *Tanterv magyar nyelvből és olvasásból Ukrajna magyar tanítási nyelvű iskolái 1-2. osztálya számára.*

Az első évfolyam oktatási folyamata a következő szakaszokra oszlik: az olvasás-írás előkészítése, az olvasás-írás jelrendszerének megtanítása, az olvasási és írási ismeretek begyakorlása.

Az olvasás – írás előkészítése során a következő követelményeket kell szem előtt tartani:

A beszéd, a beszédészlelés, és – értés fejlesztése. A mondat felbontása szavakra, a szavak szótagokra, a szótagok hangokra. A mondat, a szó, a szótag, a hang használata a gyakorlatban. A jelfunkció. A hangok sorrendisége a szavakban.

Tájékozódás a testsémán, térben, síkban. A relációs szókincs használata. Az alakfelismerés. A szem és a kéz mozgásának összehangolása. Finommozgások fejlesztése. [Szerhijcsuk 2002, 11].

Ennek ismeretében a tankönyv a következő módon épül fel: az olvasás-írás előkészítése 10 nagyobb témakört foglal magában, mintegy 17 oldalon. A 3. oldalon gyerekeknek arról kell beszélni, hogy kivel jöttek a gyerekek az iskoláa? Milyen játékokat hoztak magukkal? Kitől búcsúznak el? Az oldal alján 7 színes nyíl látható amely jobbra, balra, fel, le irányokat segít gyakorolni. Az elsősök egy része még nem tud különbséget tenni az oldalak között, de ennek ismerete nagyon fontos a balról jobbra haladó írás és olvasás szempontjából.

A 4-5. oldalon a gyerekek feladata mesélni a képről. Kezdzék a beszélgetést a bemutatkozással. Miért nem tud leülni a kislány? Fejtsék ki a véleményüket a gyerekek, hogyan lehetne ezt a problémát megoldani. (A játékmaci a játékokhoz kerül, és így le tud ülni a kislány). A negyedik oldalán alján lévő Paprikajancsiról el kell mondani, hol van? A szék

mellett, mögött, előtt, alatt, rajta. Az ötödik oldal alján lévő játékokról el kell mondani, hogy hová kerültek a kép alapján. Gyakorolni kell a különbségek megfigyelését, színbeli, nagyságbeli eltéréseket.

A 6.-7. oldal : A parkban címet kapta. Mesélhetnek a gyerekek arról, hogy ki mivel foglalkozik, kié lehet a kutya? Mire figyelnek a hinázó és bicikliző gyerekek? A történetet a fészekrabló két fiúról lehet kitalálni. Mi erről a véleménye a gyerekeknek? Itt lehetőség adódik arra, hogy a természet szeretetére és a madárvilág védelmére neveljük az elsősöket. A 6. oldal alján lovacskázó kisfiú segítségével gyakorolható az irányok helyes felismerése. A 7. oldal alján látható tárgyakat meg kell találni a rajzon: csörgőóra, csúzli, forgó, csengő, kislapát.

A 8-9. oldal az előző oldalak folytatása, a Viselkedési szabályok címet kapta. Irányító kérdések: miért kacag a két fészekrabló fiú? Hogyan cselekszik a labdázó fiú? Ki vigyáz a labdára? Mi történik a kárörvendő fiúval? Mit gondolhatnak a fiúk, amikor labdázni látják a biciklis kislányt és a kisfiút? A 8. oldal alján látható képek segítségével a rászoruló emberek megsegítésére, udvariasságra, figyelmességre nevelhetők a gyerekek. A 9. oldalon levő rajzok az ellentétek felismerésére és megnevezésére neveli a gyerekeket: kövér-sovány, erős-gyenge, hosszú-rövid, nagy-kicsi, öreg-fiatal, magas-alacsony.

10-11. oldal: Meséld el a mackó történetét! Meséljék el a gyerekek, mit látnak a képen. A 10. oldalon megkezdődik a szókezdő hangok felismerésének gyakorlása. A *z* hangot találjuk a zár, zebra, zongora, zokni szavakban. Alul a nyolc kép segítségével megtanítható, hogy vannak háziállatok és vadon élő állatok. Nevezzék meg őket! A 11. oldalon az *m* hanggal kezdődő szavakat gyakorolhatjuk: mókus, mérleg, málna, majom. Az oldal alján lévő hat rajz segítségével utánozható a biciklipompa hangja (f-f-f), az indián csatakiáltás (u-u-u), a motor hangja (r-r-r), a tenyérbe lehelő ember hangja (h-h-h), a kígyó sziszegése (sz-sz-sz), a mentőautó hangja (nínó-nínó-nínó).

12 oldal: Az erdei iskolában. Mitől rémülnek meg az iskolások? Milyen jel van az ajtón? Milyen állatokat láttok a rajzon? Melyik állat fél legjobban a farkastól? Megengedi-e tanító, hogy a kiscsőr is járhatson az iskolába? Az alsó képek alapján az *a* és az *e* hang gyakorlása lehetséges. Az *a* hang ejtésére: ajtó, alma, ablak, asztal. Az *e* hang ejtésére: egérke, eke, esernyő, elefánt.

13. oldal: Cicaiskola. Az iskolában a tanulók azt a feladatot kapják, hogy rajzoljanak egeret, közben egy igazi egér is megjelenik, és valamennyien üldözni kezdik. A kérdőjel arra kérdez rá, hová bújhatott a kiscsőr? A lap alján lévő gyakorlat a *c* hang felismerésére szolgál a cumi, cipő, ceruza, kocka, lánc szavakban. Nehezíti a felismerést az, hogy már a szó közepén és végén is megtalálható a hang.

14-15. oldal. A TV-maci esti pogramját ábrázolja a rajz. Itt lehetőség nyílik a kép megbeszélésére, majd három mesefilm-képet kell felismerniük. Beszéljenek ezekről a a mesékről. Az oldal alján lévő gyakorlat a sorrendiség felismerésére szolgál. Milyen állatok következnek a kakas után? Hogyan kapcsolódnak a fenti mesefilm-képekhez? A róka és Piroska az *r* és a *p* hang felismerését vezeti be: róka, rák, repülő, vár, madár, torta, Piroska, pipa, harapás, pillangó, kalap, virág.

16-17. oldal : a 3 színes illusztráció Kormos István Vackor az első bében című meserészletét ábrázolja. A középben Vackor látható, amint mondja a mesét az osztálynak és a tanárnak. Itt lehetőség adódik a gyerekek kedvenc meséinek meghallgatására. Alul az *ó* hang felismerésére szolgálnak a gyakorlatok : óra, pók, ló, róka, mókus. A 17. oldalon annyi napocskával kell jelölni a tárgyképből levezetett szót, ahány hang van benne. Egy hang jele egy mosolygó napocska. Alul a képsor a *cs* hang felismerésére szolgál (csap, csó, csont, csiga, fecske, bölcs), és a kimondott szó hangjának a számát is jelölni kell a kérdőhelyek helyén.

18-19. oldal a Vízparti kirándulás címet kapta. Feleleveníthetjük a nyári élményeket: ki hol nyaralt, ki tud úszni. A kép egy öttagú családot ábrázol, ahol hárman a műrepülő mutatványait nézik. A két fiú bajba kerül és a gyerekeket egy bűvár menti meg. Alul a *h* hang ejtését gyakorolhatják: hal, háló, hegy, híd, hajó, hinta, a kimondott szó hangjának számát kérdőjel helyén kell jelölni. A 19. oldal alján a *b* hang ejtése gyakorolható: bűvár, busz, béka, banán, bárány, bot. A kérdőjelek helyére a hangok számát jelöljük. [Tóth 2012, 3-19].

Ezzel a 10 nagyobb témakörrel véget ér a tankönyv olvasás-írás előkészítésének szakasza. Következik az olvasás-írás jelrendszerének megtanítása. A tanterv szerint a következő feladatokra kell odafigyelni ennél a résznél: az olvasás jelrendszerének elsajátítása és felhasználása, szavak, szószerkezetek, mondatok, rövid szövegek hangos és néma olvasása. Nyelvi fogalmak tapasztalati úton való megismerése: a mondat, a szó, a magánhangzó, a mássalhangzó, a rövid és hosszú hangok, egy-, két-, háromjegyű betűk, az ábécé. A nagybetűk , a mondatzáró írásjelek megfigyeltetése. Kis- és nagybetűk írásának elsajátítása. A szabályos betűalakítás és –kapcsolás: betűk, szavak, szószerkezetek, rövid mondatok írása. [Szerhijcsuk 2002, 11-12]. A tankönyvben olvasás-írás jelrendszerének megtanításának szakaszát Betűtanulási szakaszként tüntetik fel, s ez a második s egyben legnagyobb terjedelmű része a könyvnek. A betűtanulási szakasz az *i*, *í* betű tanulásával indul a 20-21. oldalon. Minden betűhöz egy színes kép tartozik, amelyről történetet lehet elmesélni. A történet kapcsolódik az adott betű gyakoroltatásához. Egyezményes jelek hívják fel a figyelmet egyes feladatok elvégzésére. Mindegyik betűnél szerepel a Bontsd hangokra! felhívás, valamint több esetben megjelenik Keresd meg az ismert hangokat! Felszólítás is. Valamennyi betűnél a felismert szót betűzni kell, meg kell állapítani, hogy az adott betű

hányadik helyen szerepel a szóban, valamint az ismeretlen betűket napocska takarja el, ezeket hangoztatni kell. Az *m* betű az első megtanulandó mássalhangzó, és itt jelenik meg először a Képrejtvény feladvány a 26-27. oldalon. . Az *o*, *ó* betűk tanításának utolsó feladataként a Másold át a füzetbe! felszólítás szerepel a 32-33. oldaltól. Itt írott szöveget kell átmásolni, a továbbiakban ennél a felszólításnál nyomtatott és írott szöveg másolása váltja egymást.

Az első hosszabb szöveg, amit a tanulóknak el kell olvasni az a *k* betű írásakor jelenik meg A kakas és a róka címmel az 51. oldalon. Itt kell először válaszolni a kérdésekre, amire egyezményes jel hívja fel a figyelmet. A tankönyvben a szavak és a mondatok szótagolva vannak feltüntetve. A másolásra szánt szöveg is szótagolva van.

Az első mondóka az 57. oldalon a *z* betű tanulásakor jelenik meg. Ez a: kerek kerekét kerekíti kerekre. Az első Játsszátok el! A Mit olvasol? versike a *d* betűnél a 69. oldalon.

A betűk tanulásakor az egyjegyű mássalhangzók és a magánhangzók váltják egymást, és ezek megismerése után az *sz* betűvel indul a kétjegyű mássalhangzók tanulása a 72. oldaltól.

A tankönyv figyelmet fordít az *x*, *y*, *w*, *q* betűk tanítására is.

Az olvasás és írás jelrendszerének tanításaa tankönyv szerint a teljes magyar ábécé, magánhangzó, mássalhangzók , valamint a Zengő ABC megtanulásával zárul a 102. oldalon.

A tankönyv második, betűtanulási szakaszában a teljes magyar abc betűinek és hangjainak írása és olvasása megtörténik. A harmadik fontos szakasza az írás és olvasás megtanulásának az olvasási és írási ismeretek begyakorlása.

III. Gyakorlati rész

1.A Meixner - módszer alkalmazása a Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexumban

Először is szeretném röviden bemutatni a Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexumot az általam tapasztalt előnyeivel és hátrányaival.

A Gálócsi Oktatási –Nevelési Komplexum 2012. október 12.-én alakult meg. Addig két oktatási intézmény működött egy épületben: alsó szinten óvoda, felső szinten négy osztályos iskola. A Járási Oktatási osztály határozta el, hogy nevelési-oktatási komplexumot kell létrehozni, azzal magyarázták, hogy nem fenyegeti bezárás az iskolát a gyereklétszám ingadozása miatt, valamint, helyben folyhat az étkeztetés az iskolások részére. Itt kell megjegyezni, hogy a gyereklétszám szinte állandó és az is lesz, hisz a faluban lévő roma-tábor biztosítja az utánpótlást.

Előnyök: ami talán a legfontosabb, az addig összevont osztályokat szétbontották, és négy külön álló osztály indult be, ami négy tanárnak biztosított munkát. Hátrány lett, hogy az addig az épületben tartózkodó könyvtárnak ki kellett költöznie, mivel hely kellett az osztályoknak, és a könyvtáros ezért a mai napig az igazgatót és a község polgármesterét teszi felelőssé, pedig ők parancs szerint cselekedtek. A könyvtár azóta a református parókián működik.

Mivel az intézmény költségvetése átkerül a község háza számlájára, ezért a szükséges tatarozásra a járás nem utal ki pénzt és önerőből kell megoldani, ami szintén hátrányként említhető, hiszen ebben a nehéz gazdasági helyzetben nincs támogatója az intézménynek. A 2014 –es évben az óvoda festését az igazgató saját fizetéséből oldotta meg. Önrőből oldják meg a mosószeret, mosogatószeret, fertőtlenítők vásárlását is.

Amikor az intézmény megalakult, a járási osztály ígérte a hiányzó eszközök beszerzését, ebből természetesen semmi nem lett. Az igazgató, Szaniszló Erzsébet pályázott és így sikerült beszerezni egy elektromos tűzhelyt, hűtőt, kinti játszótérrel, sikerült lepadlózni a játszószoobát, felújították a járdát az elmúlt 2 év alatt. Tóth Istvánnak, Beregszász volt főkonzuljának köszönhetően sikerült megvenni egy 100 literes villanybojlert.

Előnyként említhető meg, hogy az iskolás gyerekek helyben az étkezdében ebédelhetnek, addig a Sislóci Dobó István Középiskolából hozták az ebédet, ami többször hidegen, jóval ebédidő után került be az iskolába. Az étel minőségére és mennyiségére is volt akkor panasz, de azóta helyben főznek, és minden gyerek megkapja az adagot, ami a legfontosabb, hogy frissen.

Előny, hogy napközit is lehetett indítani, mivel megoldódott a hely és a megfelelő étkeztetés, valamint tanári kar is bővült.

Itt hátrányként szerepel az, hogy az iskolások az óvodások után ebédelnek. Az ebédlő közel van a hálózathoz, addig az óvisok nem tudnak elaludni, amíg az iskola fel nem vonul. A szülők nem tudják elfogadni, hogy az iskolások az óvisok székén és asztalánál esznek, szerintük ez az egyszeri étkezéssel naponta rongálódik az asztal és a szék. Evőeszközük, tányérjük, poharuk természetesen van külön, sőt az iskolások edényét máshol mosogatják el, mint az óvisokét.

Néhány szó az anyagiakról, mivel ezt nem lehet megkerülni. A intézmény dolgozói a községihezétől kapják a fizetést. Elmaradnak a pedagógusoknak olyan juttatásai, mint: tanítók napi juttatás, tizenharmadik havi fizetés, karácsonyi ajándék a 14 éven aluli gyereket nevelőknek, lehetőség a kirándulásokra. A karácsonyi ajándécsomagok beszerzését sem támogatja senki, ezt is önerőből kell megoldani.

Valamint irigység jelent meg, mivel az óvodai dolgozók egy része nem tudta megérteni miért kap több fizetést egy tanár, és miért öt gyereknél van megszabva egy osztály működése, hiszen egy óvis csoport 15-20 fővel is működhet. Nem vette figyelembe, hogy ami az óviban ajánlott foglalkozás, az addig az iskolában a tanórák keretén belül kötelező, valamint, hogy mindezeket az Oktatási Minisztérium szabta meg.

Előnyként említhető, hogy a kiírt versenyekre az iskolások összedolgoznak az óvodás gyerekekkel, tartalmasabbak lettek az ünnepi műsorok, nagyobb szerepet kapott a közös játszás élménye, egymás elfogadása, segítése.

Intézményünk a lehetőségekhez mérten a gyerekek igényeit, érdekeit, fejlődését, jólétét, nevelését figyelembe véve a nehézségeket vállalva és leküzdve működik.

A Meixner -módszer alkalmazásának célja, hogy ne alakuljon ki olvasás - és írászavar a gyermekeknél. Mindezt a módszeresen és logikusan kidolgozott betűtanítási sorrend, a pontosan meghatározott szótagolvasási mód, valamint a szótagoló szó - és szövegolvasás biztosítja. A módszer nagy hangsúlyt fektet a gyerekek szókincsének és beszédének fejlesztésére. A logopédiai elemeket tartalmazó módszer jól megalapozza a nyelvtan és a helyesírás tanítását. Meixner-módszer a gyerekek olvasóvá neveléséhez is kiváló lehetőséget nyújt az évek során.

A levezetett foglalkozások során egyetlen tanuló sem érezte az osztályban, hogy ő gyengébb, esetleg lemarad a többiektől. Ez nagymértékben köszönhető a differenciált feladatlapoknak, melynek segítségével a lassabban fejleszhető gyerekek is a saját képességeiknek megfelelő szinten kapták és megfelelő időben, sikeresen teljesítették a feladataikat.

A borítékos feladatokkal örömmel, szívesen végezték a gyakorlást. Ezek a tanultak rögzítésén és alkalmazásán kívül jó feltételt az olvasás-szövegértés fejlesztésére, valamint a nyelvtantananyag elmélyítésére is.

2.A levezetett órák összehasonlító elemzése

A tanév folyamán órát vezettem le az első osztályosoknak ugyanabból a témakörből de másféle módszert felhasználva. Az egyik módszert a jelenleg is használatban lévő Tóth Dóra Ábécéskönyv tankönyvével kötöttem össze a másikat pedig Meixner Ildikó Játékház 1. című tankönyvével. Az első esetben azokat a módszertani elemeket alkalmaztam, melyeket hivatalosan megenged és előír az oktatási törvény. A második esetben a Meixner- módszert alkalmaztam, amely speciálisan de nem csak diszlexiával küzdő tanulóknak dolgoztak ki. A levezetett órák közül az *á* betűre alkalmazott óráimra adok összehasonlító elemzést.

Meixner Ildikó Játékház 1. című tankönyvében a tizennegyedik betűként tanítja az *á* betűt. A Meixner – módszer szerint egy bohóc ismerteti meg a gyereket a betűvel, a száj állásából megérthető, hogy a betűt ami elé van rajzolva meg kell nevezni.

Először is a gyerekek magánhangzósorokat olvastak fel, itt szerepelnek az eddig tanult valamennyi magánhangzók, s az aznapi óra megtanulandó betűje is. A magánhangzósort egy mássalhangzósor követ. A gyerekek csak kisbetűket olvastak. Utána egy képsor következett. Megnevezték az itt látható állatokat és játékokat. Érdekessége a feladatnak, hogy *á* hang nem szerepelt ezekben a szavakban.

A következő feladat nagyon tetszett a gyerekeknek. Két betűs szótagokat kellett elolvasni, ám ha függőleges irányba haladtak az olvasásnál, akkor minden szótag azonos mássalhangzóval kezdődött, és csak a magánhangzók változtak, ha viszont vízszintes irányba olvastak, akkor a mássalhangzók változtak és csak a magánhangzók maradtak változatlanul. Ez a féle olvasás biztonságérzetet és sikerélményt is adott, hiszen a gyerek tudta, hogy vannak állandó betűk. Érdekesség volt itt még az is, hogy mind vízszintes és függőleges irányban is az a második betű az *á* volt. Ezután 2+2 szótagú szavak olvasása következett, nincsenek nagy betűk jelölve, mégis utal rá azzal, hogy nem színezi be azt a betűt, amely nagy kell, hogy legyen. Hat darab 2+2 szótagú szót kell elolvasni. Ezután tapsos betűmutató feladat jött. Itt vették igénybe a gyerekek a betűkártyákat. Az *á*, *e*, és az *í* kártyát készítették elő. A feladat az volt, hogy le kellett tapsolni a hallott hangot és felmutatni a betűjelét. Az óra beszélgető része volt, hogy a képek alapján válaszolni kellett a mi hol van? kérdésre. Itt a gyerek egyszerű szavak segítségével formálhatot mondatot, tanulva a benne, rajta fogalmát. A rajzok úgy voltak feltüntetve, hogy a kérdésre adott válaszokban szerepeljen az aznap tanult betű.

Az *á* betűre szánt tanulási idő akár három órát is kitesz, a tematika és a feladatsorok nem változnak. A gyerekek nagyon élvezték az órát. A színes képek azonnal felkeltik az érdeklődést, a bemelegítő gyakorlatok egyszerűek, csak magán- vagy mássalhangzók olvasására terjednek ki. A gyerek örömmel kezd az olvasásba, hiszen nem hosszú szöveget lát maga előtt, hanem kétbetűs szótagokat, és azok is egyszerű logika szerint követik egymást. Itt a gyengébben olvasó tanulónak is sikerélménye lett. Nagyon érdekes módon hívja fel a figyelmet a nagybetű használatára. Nem zavarja meg a gyereket azzal, hogy jelöli a szóban, de utal rá azzal, hogy nem színezi be, tehát a gyerek már tapasztalatból tudja, hogy ott a változik a betű.

Tóth Dóra tizenharmadik betűként ajánlja tanítani az *á* betűt. Először történetalkotás volt. Általában a gyerekek önállóan alkotják meg a meséjüket, igyekeznek használni olyan szavakat melyekben szerepel a tanult betű. A szöveg egy beteg gyerek ápolásáról szólt.

Következett az *á* *Á* betűk bemutatása. Itt a könyv írott formában valamint kis és nagybetűként is bemutatja. A hang felismerését segítette egy lerajzolt ágy. Egyezményes jel adta az utasítást arra, ami egy nyitott szájú kakas, hogy az ott látható két betűs szótagokat hangokra kell bontani. Az egyik sor kisbetűs szavak a másik nagybetűs szavakat tartalmazott. A gyerekek élvezték a szótagolást, ám nehézséget okozott az, hogy a kezdő betűk mással- és magánhangzó vonatkozásban váltakoztak. Egy három szavas mondat szótagolására is sor került, hozzá a képen is megtudták nézni a gyerekek amit elolvastak.

A képek alapján ki kellett találni a szót. Az ismert betű jelölve volt az ismeretlen helyén napocska szerepelt. Ez nagyon jó gyakorlatnak bizonyult, hiszen a gyerek a kép alapján megnevezte a szót, meg tudta számolni hány betűből áll, valamint látta a helyét a szóban az *á* betűnek.

Utána következett az olvasás alaposabb begyakorlására szánt rész. Három kis történet jelent meg a tankönyvben melyekhez rajz is tartozott. A rövid, olvasásra szánt mondatok szótagolva jelentek meg. Ez a módszer elősegíti, hogy könnyebben olvasható legyen a szöveg, hiszen itt még a gyerek minden szót szótagolva olvas ki. A mondat kezdő betűje és az mondatvégi írásjel a gyereket tudatosan vezeti a magyar helyesírás szabályainak megismeréséhez, tudatosítja benne a mondat fogalmát. A tananyag végén egyezményes jel hívja fel a figyelmet a füzetbe való másolásra szánt szövegre. Két mondat van írott betűvel leírva. Előtte a gyerekek a tanult betű írását az írásminta füzet segítségével sajátították el. A tanterv szerint két óra van adva az *á* betű tanulására.

Összehasonlítva a két levezetett órát azt tapasztaltam, hogy: a Tóth Dóra által írott tankönyvben sűrűbb és összetettebb a tananyag, egyértelműnek azt veszi, hogy minden gyerek tökéletesen elsajátította az előző betűket, nincs különbség az olvasási minőségek között.

Szótagolva mutatja be a szavakat, mondatokat olvastat és az íráshoz is ajánl anyagot. Véleményem szerint az ilyen összetett tananyag elsajátításához kevés idő van a tanmenetervben adva.

Ezzel szemben a Meixner Ildikó által kiadott tankönyv arra épít, hogy nem mindenki egyformán sajátította el az olvasás technikáját, próbál arra törekedni, hogy a gyengébb tanulóknak is sikerélménye legyen minden órán, ezzel is ösztönözve a gyakorlást. Az olvasásra szánt szövegek logikusan felépítettek, nem fordít figyelmet a helyesírási szabályok ismertetésére, bár utal rá azzal, hogy a nagybetűt nem színezi be. A tananyag nyújtott, több lehetőség van az önálló mondatalkotásra. Minden óra ismétléssel kezdődik, de már beleveszi a tanulásra szánt új betűt is. Ezzel a módszerrel nagyobb esély van arra, hogy a tananyag jobban elsajátítható legyen.

A tanulás során nincs utasítás az írásra vagy másolásra, de kidolgozott munkafüzet van az írás elsajátításához mely szintén Játékház címen jelent meg. Itt található utasítások arra, hogyan kell elvégezni a benne található gyakorlatokat. Például: másold át a nyomtatott betűs szavakat írott betűvel, vagy az írott betűs szót kell folytatni, vagy a rajzok mellé oda kell írni, hogy mit ábázol. A nagybetűt itt is kicsivel jelöli, ám itt sem satírozza be a betűt, ezzel is utava arra, hogy minőségileg változnia kell.

IV. Összefoglalás

Az olvasás- és írástanítás legjobb módszere a hangoztató-elemző-összetevő módszer. Lényege, hogy a betűtanítás a hangtanításra épül. A tanulók a különféle hangfelismerési gyakorlatok elvégzésével megtanulják a beszédhangok elkülönítését és összevonását.

Az olvasás- és írástanítás során figyelembe kell venni azokat a készségeket, amelyekre az iskoláskor előtt tettek szert a gyerekek. Azt a gyereket lehet írni tanítani, akinek a beszéde és nyelvi tudatossága a korának megfelelő szinten van és fejleszthető.

Az írástanítás fontos feladata a betűelemeknek, valamint az írott kis-és nagybetűk szabályos alakításának és kapcsolásának a megtanítása. Tekintettel a hatéves tanulók életkori sajátosságaira, a tanterv nem javasolja az írás erőltetését. A tanterv az elsősök számára nem teszi kötelezővé a megszakítás nélküli írás elsajátítását, kivéve, amikor a betűk természetességgel kapcsolhatók egymáshoz (mi, ne) és nem kell a vonalvezetés során a már meghúzott vonalon visszafelé is haladni (ol, no, oo).

A tanév végén a tanulóknak a következő képességeket kell bemutatni:

- egy percnyi tematikus szöveg meghallgatása és megértése
- olvasott szöveg alapján dialógus alkotása
- ábécékönyvi szövegek teljes szavakkal való olvasása
- 15-20 szóból álló írott és nyomtatott szöveg másolása a szépírás követelményeinek betartásával
- a követelményeknek megfelelő 15-20 szóból álló kötött szöveg tollbamondása
- a témának megfelelő cím kiválasztása a megadott változatok közül, vagy önálló címadás
- a felolvasott szövegben levő mondatok számának hallás utáni megállapítása
- különböző szerkezetű mondatok megisméltése a tanító után, ügyelve a megfelelő hanglejtésre
- a mondatban előforduló szavak összeszámolása
- mondatbővítés egy-két szóval, mondatalkotás önállóan kép alapján
- szótagolási gyakorlatok végzése [Szerhijcsuk 2002, 4-17].

Meixner Ildikó Játékház. Képes olvasókönyv 1 című könyvét a következőképpen mutatnám be: a betűsorrend a – i – ó - m,s,t – v – e – l – ú – p – c – k – á – f – h – z – ő – d – ö – j – é – n – sz – g – r – ü,ű – b – gy – cs - A,I,Í,O,Ó,M,S,T - Z,P,H – ny - U,Ú,E,Á,K,L,N – zs - Ö,Ő,É,V,B,C – ty - Ü,Ű,F,G,J – ly - D,R,Sz,Ty,Cs - Gy,Zs,Ny,Ly, – dz,dzs – y – w formán alakul.

Nyomtatott kisbetűkkel kezdi. Korán elkezd az összeolvasatást és már 3 mgh és 3 msh megtanítása után összeolvasást tanít. a 40. óráig mgh-val kezdi az összeolvasást. A betűsorrend variálását kerül Pl.: áv, vá, ává A részképesesség gyenge gyerekek számára növelné a zavart. Oszlopban tanítva azonosak a mássalhangzók s a magánhangzók. A hosszú és rövid mgh-kat, csak az ü,ű tanításakor kezdi párban tanítani utolsó kicsi magánhangzóként.

Pozitívum ez, mert a gyerekek gyakran nem tudnak egyszerre figyelni a betűre és a hosszúságra is. A kisbetűk tanítása közé ékelődik be a nyomtatott nagybetű egy órán akár 6 is (A, I, Í, O, Ó, M, S, T), de nincs olyan betű közöttük, amit akusztikusan, optikusan vagy beszédmotorosan téveszteni tud. Az olvasás anyaga mindig a tanult vagy differenciált betűkből álló szavak megfelelő szótípusban, pl.: 2+3. Sokáig olvastat szótagolva. A különböző szótípusú szavakat nehezítettségi fokban felépítve tanítja 2+2 : ka-pu 1+3: e-tet 2+3: ka-bát 2+2+2: fe-ke-te 3+2: bor-dó 3+3: har-sány 2+2+3: bo-rí-ték 3+2+2: kály-ha-cső. Alkalmanként visszatér a már tanult szótípushoz. Elég időt hagy a szótípus olvasásának elmélyülésére. Bizonyos mennyiségű új betű megtanítása után, rendszeresen beiktat betűdifferenciálási órákat, melyek még egyszer lehetőséget teremt a pontos betűhasználatra.

Részképességek fejlesztése: az első órák anyaga lehetőséget ad a részképességek feltérképezésére. Az egész év során folyamatosan végezteti a feladatokat.

1. Beszédészlelés fejlesztése: magánhangzók ajakállással való azonosítása, hosszú- rövid hangzók differenciálása, értelmes szótagok keresése, hanganalízis, szógyűjtés, zöngesség érzékeltetése, mondatalkotás, szórítmus (pl.: szótagolva tapsoltatás). Végig veszi a jelek, ragokat eseményképek segítségével.

2. Orientációs gyakorlat: bal-jobb differenciálása, téri relációk gyakorlása, oszlopban vagy sorban olvastatás

3. Verbális emlékezet fejlesztése

4. Szókincsbővítés: szószedet anyaga mindig tartalmaz a gyermek számára ismeretlen szavakat

5. Grafomotoros fejlesztés: sok a kiszínező, összekötő feladat. Az íráselemek tanítása sokáig zajlik, ami nagyban támogatja a gyermek fejlődését.

6. A szövegértés fejlesztése: a beszédészlelés nagyon hangsúlyos, rengeteg és nagyon változatos feladatokban gyakoroltatja. A mondatalkotás az első órától fontos feladat. Toldalékok gyakoroltatása beszédben történik. Értelmes szavak keresése már szótagokban is. Összefüggő mondatok olvasását fontosnak tarja, közmondásokat rendszeresen tanít. Igaz-hamis feladatok alkalmaz.

7. Szóanalízis fejlesztése: folyamatosan fontos feladatnak tekinti. Az összefüggő szövegek érdekesek, tartalmilag összekapcsolódnak. A betűtanítás végéig a nehezebb szavakat szótagolja, az egyszerűbbeket már egybe írja.

A tankönyv előnyei: nagyon alkalmas mind a részképesség gyenge, mind a gyengébb értelmi képességű gyerek számára. Megkönnyíti a dekoncentrált gyermekek olvasástanulását is. Homogén gátlást elkerüli optikusan (b-d), akusztikusan (ty-cs, sz-z) és beszédmotoros (s-cs) szempontból is.

Hátrányai: a feladatlapokat fel kell vágni, borítékban tárolni.
[<http://www.logopedia11.hu/files/Meixner%20Ildik%C3%B3.pdf>]

A könyv tartalmilag két nagyobb részre osztható fel, az első része a betűk ismertetésére szolgál a második rész témákra van felosztva. Témái: Évszakok, ünnepek; Mikulás; Karácsony; Új esztendő; Farsang; Tél; Születésnap; Tavasz, Nyár.

Tóth Dóra Ábécéskönyvének tartalma összegezve: az első részben 10 nagyobb témakörrel véget ér a tankönyv olvasás-írás előkészítésének szakasza. A tankönyv második, betűtanulási szakaszában a teljes magyar abc betűinek és hangjainak írása és olvasása megtörténik. Mintegy 14 képrejtvény, 12 mondóka, amit meg kell tanulni, 6 találós kérdés és 6 nagyobb mese, két eljátszásra alkalmas mondóka, egy csalimese írására való felhívás szerepel. Mindegyik betűhöz tartozik egy bevezető színes kép, mely alapján történetet lehet szerkeszteni, valamint Bontsd hangokra felhívás, és néhány betű kivételével a Másold át a füzetbe! feladat is megjelenik. [Tóth 2012, 20-102].

A harmadik fontos szakasza az írás és olvasás megtanulásának az olvasási és írási ismeretek begyakorlása. Itt a tanulóknak a következő munkát kell elvégezni: az olvasástechnikát, a szövegértés és a szövegelemzést fejlesztő gyakorlatok végzése játékos foglalkozásokkal, mesehallgaással, dramatizálással. Az írástechnika és íráshasználat további fejlesztése, az önellenőrzés gyakorlása. [Szerhijcsuk 2002, 12].

A tankönyvben az olvasási és írási ismeretek begyakorlására szánt rész a III. fejezetet teszi ki és az Olvasmányok címet kapta és a 103. oldaltól a tankönyv végei tart. Összeségében 38 művet foglal magába, 18 verset, 16 mesét, 3 mondókát és 1 eljátszásra alkalmas verses mondókát tartalmaz. 5 találós kérdésre várja a választ, 4 népi bölcseséggel ismertet meg, néhány olvasmányhoz szómagyarázatot is fűz, valamint minden témához tartoznak megválaszolendő kérdések. A tankönyv utolsó feladata ukrájna állami jelképeinek a bemutatása, az állami himnusz szövege államnyelven szerepel. A verseket és olvasmányokat színes rajzokon keresztül is láthatjuk. [Tóth 2012, 103-140].

Időben a következő képen oszlik fel a három szakasz gyakorlása:

- Szóbeli előkészítő szakasz szeptember elejétől a hónap végeig tart.
- Betűtanulási szakasz szeptember végétől február közepeig tart.
- Olvasmányok szakasza február közepétől a tanév végeig tart, itt már igénybe kell venni a másik olvasó könyvet.

Tóth Dóra Ábécéskönyvének megismerése február hónapban véget ér, utána Tóth Dóra Olvasókönyvéből tanulnak tovább a gyerekek.

ВИСНОВКИ (українською мовою)

Ціллю моєї курсової роботи є презентація застосовності методу Меікснер в роботі Галоцького Навчально-Виховного Комплексу. Меікснер Ілдіко працювала психологом, свій метод навчання читати розробила на основі спеціальної освіти. На відміну від інших методів навчання, навчає другому алфавітному порядку, за мовою правильної вимови звуків мови.

Моя робота складається з теоретичної та практичної частини. В теоретичній частині, я ознайомлюю з використаною літературою, потім презентую історію освіти грамотності та викладання психології. В окремому розділі буду презентувати сучасні методи навчання письма – читання, презентую першу абетку. Опишу суть методу навчання Меікснер Ілдіко, і презентую підручник для першого класу, затверджений Міністерством освіти і науки України.

В практичній частині презентую аналіз проведених занять, який відбувається на основі поточного методу Меікснера.

Наприкінці своєї роботи я підсумую виконані завдання, і представлю використану літературу.

Felhasznált szakirodalom jegyzéke

1. Adamikné Jászó Anna (2006); Az olvasás múltja és jelene. Budapest, Trezor Kiadó - 608 o.
2. Adamikné Jászó Anna (2006); Az olvasás múltja és jelen. Budapest, Trezor Kiadó 13-58 o.
3. Bakonyi Katalin – Kulcsár Gábor (); Írás-olvasástanítás a Waldorf –iskolában. In.: Tanítói kézikönyv A szövegértés-szövegalkotás kompetencia alapú tanításához. Szerk: Kereszty Zsuzsa-Dr. Szilágyi Imréné 110-115 o.
4. Damó Eszter, Csorba József (2012); Kézikönyv a Hónapról Hónapra Meixner-módszerű magyar tankönyvcsaládhoz. Budapest, AIÓ Tankönyvkiadó 42 o.
5. Józsa Krisztián és Steklács János (2009); Az olvasástanítás kutatásának aktuális kérdései . Magyar Pedagógia, 109. évf. 4. szám 365–397.
6. Meixner Ildikó (2012); Játékház Képes olvasókönyv 1.Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó – 240 o.
7. Nagy József (2004); Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései. Iskolakultúra 3. szám -25 o.
8. Sándor Klára (2011); Olvasáskutatás. Eger, Eszterházy Károly Főiskola nyomdája 11o.
9. Steklács János (2009); Az olvasás kis kézikönyve szülőknek, pedagógusoknak A funkcionális analfabetizmustól az olvasási stratégiákig . Budapest, OKKER Kiadó - 112 o.
10. Steklács János (2013); Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés. Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó 68-69 o.
11. Szerhijcsuk Júlia (2002); Tanterv magyar nyelvből és olvasásból Ukrajna magyar tanítási nyelvű iskolái 1-2. osztálya számára. Lviv, Szvit Kiadó 11-34 o.
12. Tóth Dóra (2012); Ábécéskönyv. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 1. osztálya számára. Lviv, Szvit Kiadó -144 o.

Internetforrások:

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=31>

<http://www.gekkonet.hu/blog/gondolatok-meixner-modszerrol/>

<http://www.diszlexia.info/abeceskonyvek.htm>

<http://www.vitaminsziget.com/cikk.php?id=2118>

<http://mek.niif.hu/03200/03226/html/jako16.htm>

[<http://www.doksi.hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=8659&p=6>]

<http://www.logopedia11.hu/files/Meixner%20Ildik%C3%B3.pdf>

4.Melléklet

1.számú melléklet

Óratervezet

Írás - olvasás

Téma: Az zs Zs betűk felismerése.

Oktatási cél: Az zs Zs betűk elsajátítása.

Nevelési cél: Anyanyelv iránti tisztelet.

Fejlesztési cél: Pontosság, eredményesség.

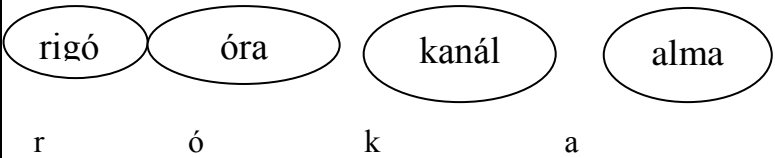
Óratípus: Vegyes

Szemléltető: Tankönyv, táblai írás, betűkártyák, képkártyák, szókártyák.

Az osztály: 1. osztály

A tanár neve: Szaniszló Bettina

Az intézmény neve és címe: Gálócsi Oktatási - Nevelési Komplexum

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások
1'	Szervezés léls Készítse elő mindenki az órához szükséges tankönyvet, füzetet, ceruzát, de egyelőre tegyék ezeket a padszélére.	Meghallgatom az ügyeletes jelentését
2'	Új anyag átadása Ismétlés. Fonémahallgatás – szóanalízis Melyik hangot hallod a szó elején? Rakd ki a betűjelét. r ó k a Olvasd el, mit raktál ki. Pótold a hiányzó betűket a szavakban! a...ma, Mi...i, i...at, ma...a, T...mi, gy...rű, ke...ér, csész....	
10'	Betűismétlés Képolvasás. Nyissátok ki a tankönyvet a 108 – 109. oldalon	Felírom az oldalszámot közösén kikeressük.

Nézzétek meg a rajzot!

Szerkesszünk együtt történetet!

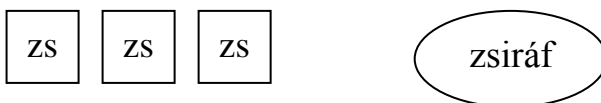
Kirándulni ment a család. Apuka hátán egy nagy piros hátizsák volt. Zsolti az anyukája kezét fogta. Zsuzsika hátán is volt egy kis kék színű hátizsák. A nadrágja zsebéből, pedig egy játék zsiráf kukucskát ki.

A kiindulókép és szó kielemezése

Nevezzétek meg a tankönyv képeit.

zsiráf, zsák, zsemle, rózsá, mozsár.

A betű és hang egyeztetése

zsiráf

Melyik hangot hallod a szó elején?

Mutass rá az 'zs' betűre!

Hány betűből áll?

(két betűből áll, egy z és egy s betűből).

Előkészítés: A mai órán a magyar ábécé egy újabb mássalhangzójával ismerkedünk meg.

Motiváció: A betűk ismerése adja az alapot az olvasáshoz és az íráshoz.

Célkitűzés: A mai órán az 'zs' betűvel ismerkedünk meg

Betűfelismertetés

a) Tábláról

- Olvasd el a betűsort a tábláról. Húzd alá az "zs" betűket!

O, ő, zs, l, á, s, m, I, ő, u, zs, T, ú, ő, ly, cs, zs, ny, p, é

b) Az 'zs' betűhöz tartozó versike memorizálása

*zs betűvel zsák és zsemle,
zsebkendőt tégy a zsebedbe...*

20' Tornaperc

Mackó, mackó ugorjál,

Mackó, mackó forogjál,

Tapsolj egyet,

Üljél le!

22' Begyakorlás

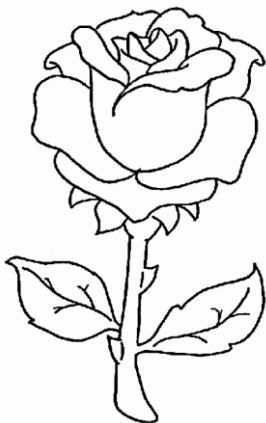
a) Fonémahallás – szóanalízis.

- Mely szavakban hallasz “zs” hangot, ha a tankönyv képeit megnevezed?

zsiráf, zsák, zsemle, rózsza, mozsár

b)Összeolvasás az “zs” hanggal.

A táblán szereplő betűkártyákat olvassátok össze.

ba-zsa

bo-kor

tu-ba

szi-rom

vad

fa

bo-kor

szál

szél

szín

Olvassátok el egyenként az zs betűt a tankönyvből

34' Összefoglalás

Melyik betűvel ismerkedtünk meg a mai órán?

Az zs, Zs betűvel

Mondjátok el a hozzá tanult verset!

zs betűvel zsák és zsemle,

zsebkendőt tégy a zsebedbe...

2.számú melléklet

Óratervezet

Írás - olvasás

Téma: Az á – Á betűk ismertetése

Oktatási cél: az á hang megismertetése

Nevelési cél: árnyalt nyelvhasználat kifejtése

Fejlesztési cél: betűismeretek fejlesztés

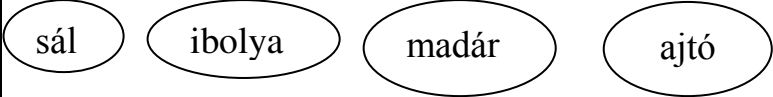
Óratípus: új anyag átadása

Szemléltető: táblai írás, betűkártyák, képkártyák, szókártyák, lemez.

Osztály: 1. osztály

Tanár neve: Szaniszló Bettina

Intézmény neve: Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások
1'	Szervezés	Meghallgatom az ügyeletes jelentését
2'	Új anyag átadása Ismétlés. Fonémahallgatás – szóanalízis Melyik hangot hallod a szó elején? Rakd ki a betűjelét. s i m a Olvasd el, mit raktál ki. Pótold a hiányzó betűket a szavakban! a...ma, Mi...i, i...at, ma...a, Ti..mi.	
10'	Betűismétlés Képolvasás. Nyissátok ki a tankönyvet a 48 – 49. oldalon	Felírom az oldalszámot

20'	<p>Nézzétek meg a rajzot!</p> <p>Szerkesszünk együtt történetet!</p> <p>Ágnes megbetegedett. Ágyba feküdt. Anyukája ápolónőt hívott hozzá. A nővérke megmérte Ágnes lázát. Gyógyszert írt fel neki. Ágnes nem sokáig feküdt betegen az ágyban. Hamarosan meggyógyult.</p> <p>A kiindulókép és szó kielemezése</p> <p>Nevezzétek meg a tankönyv képeit.</p> <p>ág, ásó, ház, rák, ágy sál.</p> <p>A betű és hang egyeztetése</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">ágyú</p> <p>Melyik hangot hallod a szó elején?</p> <p>Mutass rá az “á” betűre!</p> <p>Melyik betűhöz hasonló?</p> <p>(az a betűhöz, annak magas párja).</p> <p><i>Előkészítés:</i> A mai órán a magyar ábécé egy újabb magánhangzójával ismerkedünk meg.</p> <p><i>Motiváció:</i> A betűk ismerése adja az alapot az olvasáshoz és az íráshoz.</p> <p><i>Célkitűzés:</i> A mai órán az á betűvel ismerkedünk meg</p> <p>Betűfelismertetés</p> <p>a) Tábláról</p> <p>- Olvasd el a betűsort a tábláról. Húzd alá az “ á “ betűket!</p> <p>O, á, l, v, s, m, I, á, u, I, ú, á.</p> <p>b) Az á betűhöz tartozó versike memorizálása</p> <p>Tornaperc</p> <p>Ujjainkat mozgatjuk, (előre nyújtott karral mozgatjuk az ujjainkat)</p> <p>karjainkat forgatjuk, (karkörzés előre)</p> <p>előre-hátra hajolunk, (csípőre tett kézzel előre, majd hátra hajolunk)</p> <p>és a végén tapsolunk. (tapsolunk ritmusra)</p>	<p>közösen kikeressük.</p>
-----	--	----------------------------

22'	<p>Begyakorlás</p> <p>a) Fonémahallás – szóanalízis.</p> <p>- Gyűjtsünk olyan lány – és fiúneveket, melyben hallani az á hangot!</p> <p>Árpád, Ágnes, Ágota, Áron, Álmos, Tamás.</p> <p>- Mely szavakban hallasz “á” hangot, ha a tankönyv képeit megnevezed?</p> <p>sál, rák, ház, ásó, ásított, tálal.</p> <p>Összeolvasás az “á” hanggal.</p> <p>A táblán szereplő betűkártyákat olvassátok össze.</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">m</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">á</td> <td style="text-align: center;">s</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">á</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">l</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">v</td> <td></td> </tr> </table> <p>Olvassátok el egyenként az á betűt a tankönyvből</p>		m		á	s	á		l			v		
	m													
á	s	á												
	l													
	v													
34'	<p>Összefoglalás</p> <p>Melyik betűvel ismerkedtünk meg a mai órán?</p> <p>Mondjátok el a hozzá tanult verset!</p>													

3.számú melléklet

Óratervezet

Írás - olvasás

Téma: Betűfelismerés gyakorlása, betűsor és szótagsor olvasása, 3 betűs szósor olvasása, 1+2 betűs szavak olvasása

Oktatási cél: A helyes artikuláció és a pontos olvasás folyamatos gyakorlása, Az értő olvasás gyakorlása

Nevelési cél: árnyalt nyelvhasználat kifejtése

Fejlesztési cél: Szabálykövetés, pontos olvasás, mozgáskoordináció, ritmusérzék, verbális emlékezet, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás, együttműködés, tolerancia

Óratípus: begyakorló óra

Szemléltető: táblai írás, betűkártyák, képkártyák, szóképek, lemez, Játékház 1. olvasókönyv

Osztály: 1. osztály

Tanár neve: Szaniszló Bettina

Intézmény neve: Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum

Tartalom	Módszer	Eszköz	Idő	Megjegyzés
Ráhangelés: A tanulók a helyükön állnak. Dalt és mondókat mozgással kísérik. a., Mikulás... b., Ha-ha-ha... c., Hull a hó...	Mimetikus játék		2'	
Kör alakítása után ritmusra babzsákokat adogatnak körbe, közben titkos nyelven mondókat mondanak.	Ritmus- és figyelemjáték	Babzsák	2'	
A tanulók a teremben				

<p>sétálnak. Annyian fognak kezét, ahányfelé lehet szót tagolni a MIKULÁS, VIRGÁCS, SZALONCUKOR, SZÁNCSENGŐ szavakat.</p> <p>Helyükre mennek Weöres S.: Száncsengő c. vers elmondásával</p>	<p>Keveredj, állj meg, csoportosulj!</p>		<p>2'</p> <p>1'</p>	
<p>Betűfelismerés a tábláról</p> <p>A tanulók helyes artikulációval hangoztatják a tanult magánhangzókat.</p>	<p>Frontális munka</p> <p>Artikulációs gyakorlat</p>	<p>Meixner Ildikó diszlexiamegelőző olvasástanítási módszerének magánhangzós hívóképei</p>	<p>2'</p>	
<p>Az olvasás folyamatos gyakorlása</p> <p>Magán- és mássalhangzósor olvasása az olvasókönyvben</p> <p>Szótagsorok olvasása álló és fekvő egyenesben, értelmes szavak keresése.</p> <p>3 betűs szavak olvasása:</p> <p>a., Kihúrom kosárból névkártyán, hogy ki olvas.</p> <p>b., Meghatározásokat mondok. A csoportoknak ki kell találni, hogy melyik 3 betűs szóra gondoltam. Egy szó kimarad. Ezt adott jelre bemondják.</p> <p>Ell.: Melyik csoportnak volt jó?</p>	<p>Frontális munka</p> <p>Diák-kvartett</p> <p>Kerekasztal</p>	<p>Játékház 1. olvasókönyv</p>	<p>2'</p> <p>4'</p> <p>3'</p> <p>3'</p>	<p>Egyszerre olvasunk. Ez fontos a gyengébb képességű tanulók segítése érdekében.</p> <p>Együtt kell működniük.</p>
<p>Lazítás: A gyerekek párokban mondókat mondanak, melyet mozgással kísérnek.</p>	<p>Mozgásos páros élenkítő gyakorlat</p>		<p>2'</p>	

Dupla-dupla...				
<p>Az értő olvasás gyakorlása:</p> <p>Borítékban minden csoport képeket és 1+2 tagolású szavakat kap. A képeket a hozzá tartozó szavakkal kirakják Időkitöltő: Mikulás PUZZLE</p> <p>Ell.:Kitesszük a táblára Volt-e nehézségetek? Jótanácsok megbeszélése.</p>	<p>Szó-kép egyeztetés</p>	<p>Csoportonként képek, szótagolt szókétyák, papír, ragasztóstift</p>	5'	<p>Közben minden csoport munkáját folyamatosan ellenőrzöm és segítem.</p>
<p>A 1+2 szavak olvasásának gyakorlása:</p> <p>1.Az olvasópárok a 1+2 tagolású szavakat borítékban szókétyán megkapják és gyakorolják az olvasásukat. Minden elolvasott szóval mondaniuk kell egy mondatot. Amelyik pár szeretné, bemutathatja az olvasást. Közös értékelés, jótanácsok megfogalmazása.</p>	<p>Vakkéz</p> <p>Társnak olvasás</p> <p>Önértékelés, társértékelés</p>	<p>Páronként szótagolt szavak borítékban</p>	6'	<p>Mindenki olvas. egymást ellenőrzik, segítik.</p>
<p>Levezetés: Mi tetszett az órán? Hogy éreztétek magatokat? 2. Dal: Jön már, jön már a Mikulás</p>	<p>Mozgásos, közérzetjavító éneklés</p>		1'	

4.számú melléklet

Óratervezet

Írás - olvasás

Téma: Az á betű ismertetése. Betűsor és szótagsor olvasása, 2+2 betűs szavak olvasása

Oktatási cél: hangfelismerő gyakorlatok, verbális emlékezet, az értő olvasás gyakorlása

Nevelési cél: árnyalt nyelvhasználat kifejtése

Fejlesztési cél: Szabálykövetés, pontos olvasás, mozgáskoordináció, ritmusérzék, verbális emlékezet, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás, együttműködés, tolerancia

Szemléltető: táblai írás, betűkártyák, képkártyák, szókártyák, lemez, Játékház 1. olvasókönyv

Osztály: 1. osztály

Tanár neve: Szaniszló Bettina

Intézmény neve: Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum

<p>Ráhangelődés: A tanulók a helyükön állnak. Dalt és mondókákat mozgással kísérik. a., Kipp-kopp, kalapács b., Kerek ez a zsemle c., Hüvelykujjam piacra ment Álljatok fel nyújtózkodjunk erőteljesen! Lendítsük karjainkat balra, jobbra, előre, hátra! Bal kezettel érintsd meg a jobb térdedet, majd jobb kezettel a bal térdedet, egyre fokozódó ritmusban. Tornáztassuk meg az ujjainkat is: Szorítsd a kezedet öködbe, lefelé fordítva, nyisd ki mindkét kezeden egyszerre a hüvelykujjadat majd kezedet is fordítsd fölfelé, ismét le, majd földe már a mutatóujjad is legyen nyitva...le föl, míg valamennyi ujjunk nyitva lesz, gyorsan csukd össze mindet. Álljatok fel, forduljatok menetirányba! Lépéstartással, tapssal járjunk a padsorok körül, közben mondjuk Zoltán: Tavaszi dal című verséből a következő versszakokat: Egy, kettő, három, négy Kis őzike hová mégy? Elég hogyha tudom én tavasz elé futok én! Egy, kettő, három, négy Te kis nyuszi, hová mégy? Se erdőbe, se rétre, a szép tavasz elébe!</p>	<p>Mimetikus játék</p> <p>Frissítő gyakorlat, relaxáció</p> <p>Járás ütemtartással, tapssal.</p>		<p>2'</p> <p>2'</p> <p>3'</p>	
<p>Betűfelismerés a tábláról</p> <p>A tanulók helyes artikulációval hangoztatják a tanult magánhangzót, az á-t</p>	<p>Frontális munka</p> <p>Artikulációs gyakorlat</p>	<p>Meixner Ildikó diszlexiamegelőző olvasástanítási módszerének magánhangzós hívóképei</p>	<p>2'</p>	
<p>Az olvasás folyamatos gyakorlása</p> <p>Magán- és mássalhangzósor</p>	<p>Frontális munka</p>	<p>Játékház 1.</p>	<p>2'</p>	<p>Egyszerre</p>

<p>olvasása az olvasókönyvben Szótagsorok olvasása álló és fekvő egyenesben, értelmes szavak keresése. 2+2 betűs szavak olvasása: a.,A gyerekek maguk közül nevezik meg, hogy ki olvassaon. b., Meghatározásokat mondok. A csoportoknak ki kell találni, hogy melyik 2+2 betűs szóra gondoltam. c., Tapsold le! Melyik hangot hallod a szóban? Mutasd meg a betűjelét!</p>	<p>Diák-kvartett</p> <p>Frontális munka</p>	<p>olvasókönyv</p>	<p>4'</p> <p>4'</p>	<p>olvasunk. Ez fontos a gyengébb képességű tanulók segítése érdekében.</p> <p>Együtt kell működniük.</p>
<p>Lazítás: <i>Térrányok fejlesztése. A mondókat mondjuk, mutatjuk:</i> Kint sincs senki, bent sincs senki Fent sincs senki, lent sincs senki. Alatta sincs senki, fölötte sincs senki. Elötte sincs senki, mögötte sincs senki, Jobbra sincs senki, balra sincs senki, Sehol sincs senki és már nem is félünk.</p>	<p>Mozgásos élénkítő gyakorlat</p>		<p>2'</p>	
<p>A képek alapján válaszolj a kérdésre! Mi hol van? a.,Megbeszéljük mi látható a képen, jelzik a gyereket melyik szóban ismerték fel a ma tanult betűt. b., A táblára mindig más tanult betűt helyezek ki. Szavakat mondunk, amelyekben hallják a kifüggesztett betűt felemelik a náluk lévő betűkártyát, amelyen az adott betű szerepel.</p>	<p>Betűkép egyeztetés</p>		<p>7'</p>	<p>Közben minden Tanuló munkáját folyamatosan ellenőrzöm és segítem.</p>
<p>A 2+2 szavak olvasásának gyakorlása: a.Az olvasópárok a 2+2 tagolású szavakat borítékban szóképpel megkapják és gyakorolják az olvasásukat. Minden elolvasott szót felírják a táblára. b.Amelyik pár szeretné, bemutathatja az olvasást. c.Közös értékelés, jótanácsok megfogalmazása.</p>	<p>Vakkéz</p> <p>Társnak olvasás</p> <p>Önértékelés, társértékelés</p>	<p>Páronként szótagolt szavak borítékban</p>	<p>6'</p>	<p>Mindenki olvas. egymást ellenőrzik, segítik.</p>
<p>Levezetés:</p>	<p>Érőkelem az</p>		<p>1'</p>	

Mi tetszett az órán? Melyik betűvel ismerkedtetek meg?	osztály teljesítményét			
---	------------------------	--	--	--